

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: SOMLYAY JÓZSEF.

Laptulajdonos:

„Népnevelők Budapesti Egyesülete.“

Kiadó:

MÉHNER VILMOS.
Budapest, IV. ker. Papnövelde-utca 8.

Megjelenik e lap minden szombaton.

Előfizetési ára:

Egész évre 4 frt.
Fel évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Pályázatok és egyéb hirdetések petit soronként 10 krral számítatnak.
— Kéziratok nem küldetnek vissza. —

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz:

Budapest, I. ker., Alkotás-utca 19. sz.

előfizetési pénzék, reclamatiók és hirdetések a kiadóhoz:

IV. ker. Papnövelde-utca 8. sz.

küldendők.

Üdvözet a kibontott zászlónak!

A közöny jege megtörött, a tespedés némaságát a munka zaja váltja fel. Magyarország tanítószaga kibontotta a cselekvés zászlóját, mit annyi időn át őrzött összegöngyölve az erőnk egyesítésére féltékeny elfogultság s — talán — a saját kislelkűségünk is.

Azok száma, a kik az újra fenlobogó zászló köré immár sorakoztak, nem oly teljes ugyan, a mint óhajtottuk, de teljesebb, mint a milyentől az utóbbi időben már féltünk, s mi szívünk igaz örömeivel üdvözljük lelkes üggyársainkat, kik megértvén a viszonyok intő szavát, nem késtek sikrasszállással megmenteni nevünket attól a szemrehányástól, hogy összetett kézzel vártuk ügyünk jobbratorfordulását akkor is, midőn minden illetékes helyen meg volt ügyünk iránt a jó akarat, csak a mi szavunk hiányzott, hogy tájékoztatást adjunk szükségleteinkről.

Bár sok szavunk lehetne most is azokhoz, a kik a mások tetszését előbbre teszik saját érdekeiknél, ez ünnepélyes pillanatban azonban némuljon el mégis a panasz szava, s engedjük át lelkünket teljesen annak az édes örömmnek, hogy pár nap mulva együtt látandjuk — oly nagyon nagyon hosszú idő után — hazánk népnevelőinek színe-javát, azokat a férfiakat, a kiket nem hivatalos parancs-szó hoz össze, hanem a kik keblök jobb meggyőződésétől vezérelve akarnak szolgálatot tenni édes mindnyájunk közös ügyének.

Legyen üdvözölve az egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságának minden tagja egyenként és összesen! Legyenek üdvözölve pályatársaink, kiket az ügy szeretete, a magyar nemzeti népnevelés iránt keblökben lángoló szent tüze a lelkesedésnek ide hoz körünkbe, az ország fővárosába, hogy megjelenésökkal, hatalmas szavuk varázserejével elűzzék rólunk azt a zsibbasztó álmot, mely tehetetlenségre kárhóztatta egykor oly pezsgő életerónket!

Legyenek üdvözölve, mint elárulásnak indult ügyünk fáklavivői, mint a szebb jövő hajnalsillagai az oly hosszú, oly nyomasztó álmoktól gyötört éjszaka után!

De mikor nemes törekvésű kartársainkat szívből üdvözöljük a cselekvés terén, kérelemmel is kell hozzájuk fordulnunk; kérelemmel az iránt: emelkedjenek fel a helyzet magaslatára, hogy az együtt töltendő idő csakugyan fordulóponttá legyen népoktatásunk történetében.

Ne feledkezzünk meg egy pillanatra se arról, hogy törekvéseink sorsa fűződik mostani magunktartásához. A kik ellenségei a mi egyesülésünknek, azok semmit sem kívánnak inkább, mint hogy körünkben a kicsinyes torzsalkodás, a hajszál hasogató akadékoskodás, a sóviniszitikus rugdalkodás legyen uralkodó s arról adjunk bizonyítékot, hogy kiskorunk vagyunk a közélet nagy küzdelmeiben cselekvő részt követelni magunknak. Kárörömmel várják a pillanatot, melyben ujongva kiálthassák a világnak: ime, ezek az emberek éretlenek még, fegyelmezetlenek, a kiket a hatalom sujtó keze, a megfélemlítő szigor tehet csak hasznos tagjaivá a társadalomnak!

Ne adjunk hát nekik a legtávolabbról sem okot e végzetes ítélet kimondására! Ha elkeseredés él lelkünkben, némítsuk el; ha sebek sajognak keblünkön, tegyük rájuk kezünket s takarjuk el; ha hevünk lobbanóban van, fékezzük meg az ember legszebb erényével, a türelemmel; ha féltékenykedés, bizalmatlanság volna közöttünk egymás iránt, fegyverezzük le a kartársi szeretet mindenható szavával és ne gondoljunk most semmivel, mint annak az ügynek a szentségével, melytől nem ezerek, de millióknak jövő sorsa függ, mert milliók érdekei fűződnek a magyar népnevelés nagy kérdéseinek helyes megoldásához.

Ha a végrehajtó-bizottság nagy-gyűlése ehhez teljesen méltóan fogja fel feladatát, ha — a miben egy pillanatra sem kétkedünk — komoly férfiak bölcs mérsékletével igyekszik mindenben csupán az ügy érdekét előmozdítani, ha az egymás iránt való kicsinyes féltékenykedés helyett a kölcsönös bizalom és szeretet szavát hangoztatják, s egy szívvel-lélekkel, egyesült erővel adnak kifejezést a magyar tanítókar s a magyar népoktatásügy legsürgősebb igényeinek: akkor el fog némulni még a rosszakarat is, s az ellenfélnek is tisztelettel kell meghajolnia a kezünkben lobogó zászló előtt: akkor biztosítva van az egyetemes tanító-gyűlések jövője s biztosítva e gyűléseknek az a tekintély, hogy szavát, véleményét irányadónak tartják minden helyen.

S erre, szavunk tekintélyére van mindenek felett szükségünk; mert hiszen az egyetemes vagy végrehajtó-bizottsági gyűlések határozatainak, véleményeinek csak theoretikus értéke van mindaddig, míg a megtestesítésre hivatott tényezők is magukévá nem teszik. S ezt csak akkor érjük el, ha a legkisebb kétség sem fér ahhoz, hogy, a mi a magyar tanítószáz helyesnek kimond, az csakugyan feltétlenül helyes is s annak megvalósítása feltétlenül javára válik hazánk népoktatás ügyének.

Abban a hitben, abban az erős meggyőződésben, hogy ez így lesz, hogy ez másként nem is lehet, üdvözöljük újra a végrehajtó-bizottság nagy-gyűlését.



Az országos tanítói nyugdíj-törvény revíziója.

— Határozati javaslat a f. é. aug. 20-án tartandó végr.-bizottsági nagy-gyűlésre. —

a) Javaslat.

A III. egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságának nagy-gyűlése, az ország tanító-sága kívánalmainak engedve, elhatározza, hogy a néptanítók nevében azon alázatos kérelemmel járul a vallás- és közokt. m. kir. miniszter úr O. nagyméltóságához és szükség esetén az ország törvényhozó testületéhez: 1. hogy az 1875. évi XXXII. t. cz.-nek küszöbön levő módosítása alkalmával a néptanítók orsz. nyugdíj-intézete ugyanazon alapelvek szerint módosíttassék, a melyeket az állami tanárookra és szaktanítókra nézve az 1885. évi XI. törvényzikkben a törvényhozás érvényre emelt; 2. hogy azon néptanítókra is terjesztessék ki az országos nyugdíj-intézet jótékony-sága, kik csak azért, mivel az 1875-ik évben már 55 esztendősek elmúltak, a nyugdíj-intézet kötelekéből kizárattak.

Különösen kérelmezni fogja a végrehajtó-bizottság a következő módosítások megejtését:

1. Szállíttassék le a szolgálati idő maximuma a negyven évről harmincz évre.

2. Betöltött 30 évi szolgálat után a tanító nyugdíj-összegéül állapíttassék meg mindenkor az utolsó évben élvezett teljes fizetés, kivéven, az oly eseteket, a melyekben a tanítói fizetés nem éri el a törvény által megállapított minimumot, mely esetekben 300 frt legyen a nyugdíj.

3. A szolgálati évek az idősebb tanítókra nézve is ne 1870-től, hanem minden egyes esetben a szolgálatba lépéstől számíttassanak.

4. A végkielégítésre, részleges nyugdíjazásra, az özvegyek és árvák ellátására nézve érvényesíttessenek azon szabályok, melyek az 1885. évi XI. törvényzikkben az állami tanárok és szaktanítókra érvényben vannak.

5. A tanítók országos nyugdíj-intézete a jogosultak keresetre képtelen nyomorúknak, mint élethossziglan kiskorúaknak, 20 éven túl is nyújtson segílyt és gondoskodjék a szülőtlén árváknak árvaházakban történő neveléséről is.*

b) Indokolás.

A fentebbi javaslat lényegileg, de szövegében is csaknem szóról-szóra egyezik azzal, a melyet Péterfy Sándor 1885. aug. 20-ikán a III. egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottsági nagy-gyűlése, az idén pedig a „Népnevelők Budapesti Egyesülete” elé terjesztett. Péterfy javaslatát a tanító-egyesületek véleménye alapján állította össze, a javaslat mint ilyen magában, foglalja a magyar tanító-ságnak a nyugdíj-törvény revíziójához kötött minden jogos és méltányos kívánságát. Szerzőjének s 1885. évi elő-adojának kitünő egyénisége mellett ennek kell tulajdonítani, hogy a most négy éve tartott végrehajtó-bizottsági nagy-gyűlés egyhangulag magáévá tette s a „Népnevelők Budapesti Egyesülete” az idén is elfogadta a javaslatot.

Az 1885. év óta nyugdíj-ügyünk érdekében napvilágot látott kérvények határozottabban és világosabban nem körvonalozzák a tanító-ság aspiratióit: jobbat magam sem készíthetek, mert hiszen lényegileg 1885-ben én is ezt ajánlottam az „ungmegyei ált. néptanító-egylet” részéről a központnak, a helyett tehát, hogy az ujság, az eredetiség látszatáért a szavak

cseréberelésével tölteném időmet, férfias őszinteséggel teszem magamévá Péterfynek az idén a „Népnevelők Budapesti Egyesülete“ által is elfogadott javaslatát. Kérem a T. nagy-gyűlést, kövesse példámat s fogadja el egyhangulag a jelen viszonyok között is helyt álló javaslatot.

En mindössze rövidítettem egy kicsit a javaslaton, meg egy tévedés eloszlátása céljából egy szócskát szurtam be általános részébe. Tanítói körökben még mindig tartja magát az a téves nézet, mintha az állami (elemi) tanítók nyugdíj-ügye az állami tisztviselők nyugdíjazásáról szóló 1885. évi XI. törvényzikk szerint lenne rendezve. Erre vall a szatmáriak ismeretes kérvényének indokolása is. Az állami elemi iskolákban működő tanítók az orsz. tanítói nyugdíj-intézethez tartoznak 1885. óta is. Az 1885. évi XI. t. cz. csak az állami tanárok és állami szaktanítók (a „szak“ szócskát szurtam közbe), minők a képezdei, zene, torna, kertészet, háziipar, gyakorló tanítók stb. nyugdíjazásáról gondoskodik.

A közokt. miniszternek és az államtitkárnak ismert nyilatkozatai után biztosra vehetjük, hogy a jelen javaslat főbb pontjai a mi utánjárásunk nélkül is törvényerőre emelkednek már a legközelebbi jövőben. Nekem csak egy pontra vonatkozólag vannak aggodalmaim. A készpénzül vehető nyilatkozatok általánosságban voltak tartva s nem nyújtottak biztosítékot arra nézve, hogy teljes fizetését kapja-e nyugdíjul a tanító 30 évi szolgálat után. A végrehajtó-bizottság részéről felterjesztendő kérvényben a 30 évi szolgálat mellett kell legerőteljesebben érvelni, a tanítói foglalkozás ideg- és életemésztő voltát körülményesen kifejteni.

A határozati javaslatot elfogadásra ajánlja

Ungvárt, 1889. aug. hó.

Ember János.
előadó.



Az osztatlan népiskola tanterve és tankönyvei.

— Határozati javaslat a f. é. aug. 20-án tartandó végr.-bizottsági nagy-gyűlésre. —

Az osztatlan népiskola a hazai népiskoláknak négy-ötödrészét teszi. A nemzet zömének műveltségi állapota és a magyar nemzeti kultúra, terjedésének alapját enneltogva nagy részben az osztatlan népiskolában bírja. Azért mulaszthatlan kötelessége mindazoknak, kik a népnevelés helyes és egészséges fejlesztését előmozdítani első sorban hivatvák, az osztatlan népiskolának oly szervezetet adni, mely a cél megközelítését lehetővé teszi. Minden cél megközelítésére bizonyos eszközök szükségesek. Az osztatlan népiskola céljának megközelítése is bizonyos, határozott eszközöket tételez föl. Ilyen első sorban a tanterv, melynek megállapításánál a következőknek figyelemre méltatása követeltetik:

1. A szorgalmi idő. Az 1868. évi 38. t.-cz. 53. és 54. §-a a szorgalmi időt faluhelyeken, hol többnyire osztatlan népiskola és földműveléssel foglalkozó nép van, 8 hónapban határozza meg; azon kívül a 10 éven fölüli gyermekeknek még a szünidőn kívül két hónapot enged a legnagyobb munkaidőben. Itt tehát a szorgalmi idő csaknem a felére redukáltatik a rendes tíz havi szorgalomidővel szemben.

2. A tanerő. Az osztatlan népiskolában egy tanító különböző korú

gyermeket hat osztályban kénytelen nevelni és oktatni, nagyon természetes, hogy sokkal nagyobb fáradtsággal s nagyobb ügyességgel sem képes annyi tananyagot feldolgozni, mint több tanerő osztott népiskolában; azért a tananyag egy határozott minimumra leszállítandó.

3. A nemzetiség. A hol az osztatlan népiskolában a magyar nyelven kívül még más nyelvet, az anya-nyelvet ápolni kell, ott az osztatlan népiskolára eső szorgalmi idő újra megoszlik, az anya-nyelv és a magyar nyelv tanítására. Hogy azonban a közhasznú ismeretek tanításában a tanító sikert mutathasson, azoknak beosztását a beszédgyakorlatokba kell fölvenni.

4. Az életviszonyok. Már az első pontban említettem, hogy az osztatlan népiskola többnyire földmiveléssel foglalkozó községekben van; azért szükséges, hogy a tananyag úgy választassék meg, hogy a közlendő ismeretek a gazdaszat előmozdítását célozzák és a kézügyességi oktatást ápolják.

5. A tananyag minden tanfokozaton egy szerves egészet képezzen, hogy a tanuló ismeretköre ne legyen hézagos vagy darabos, ha bizonyos körülményeknél fogva előbb lépne ki az iskolából, mielőtt a hat osztályt elvégezte volna.

A közép- és felső fokon egyesíttessék két-két évfolyam és a tananyag ennek megfelelően a közép központi körök szerint váltakozó beosztással állapíttassék meg, hogy az egyes évfolyamok a mellett, hogy ismételnék, mindig újat tanuljanak.

6. A tanterv módosulásának megfelelően választassanak, illetve szerkesszenek a tan- vagyis olvasókönyvek is.

Az osztatlan népiskola olvasókönyve.

A) Tartalomra nézve:

1. Feleljen meg a tantervnek.
2. A tananyag a központi körök szerint legyen beosztva.

a) A nyelvre vonatkozólag:

3. Az irály feleljen meg a gyermekek fölfogási képességének. Azért legyen egyszerű, rövid, de még sem pongyola mondatokba, és vonzó alakba foglalva az olvasmány.

4. A kötetlen és kötött olvasmányok helyes arányban legyenek fölvéve.

5. Bizonyos olvasmányok legyenek alkalmasak egyes nyelvszabályok begyakorlására. (Vass könyvei.)

6. A felső fokon legyenek kellően képviselve a magyar írók és költők élettrajzai; az alsó fokon a mesék.

b) A reáliákra vonatkozólag:

7. Miután minden műveltségnek alapja az olvasás, de a közhasznú ismeretek sem mellőzhetők, ezek külön tanítására az osztatlan iskolánál idő nincs, ha csak az olvasást elhanyagolni nem akarjuk, kell, hogy az olvasókönyv úgy legyen tervezve, hogy a szakkönyvecskéket nélkülözhetővé tegye.

8. Az alsó fokon különös gond fordíttassék a szülőföld-ismére, a felső fokon a hazára.

9. A földrajzi tájképeket a csillagászati olvasmányok egészítsék ki.
10. Hazai alkotmányunk legfőbb tételeire legyen tekintettel.
11. A történelmi olvasmányok kiválóan a hazai történelemből vegyék anyagukat, hogy általok a nemzeti szellem ápoltság, e mellett oly idegen férfiak életrajzait is közöljék, kik működésök által a hazának is szolgálatot tettek.
12. Legyen kiváló tekintettel a művelődés történetére és kerülje a névözönt.
13. A természettani olvasmányok legyenek tekintettel a természet három országára és kellő arányban fölvéve.
14. Az anthropologia és egészségtan legyen kellőleg méltányolva.
15. Targyalják azon találmányokat, melyek a művelődésre nagy befolyással voltak.

B) *Kiállítás:*

16. A papír és nyomtatás legyen jó és tiszta, a különböző betű-alakok megismerésre alkalmasak; a kötés tartós és az ára olcsó.

C) *Beosztás:*

17. Az osztatlan népiskolánál a tananyag három kötetbe (könyvbe) veendő föl:
 - a) ABC és olvasókönyv az I. II. osztály- (évfolyamra).
 - b) Olvasókönyv a III. IV. osztályra a szülőföldisme anyagára kiváló tekintettel.
 - c) Az V. VI. osztály olvasókönyve, melynek tananyaga kiváló tekintettel legyen a világra.

D) *A nem magyarajkú népiskola olvasókönyvre a fentiekben kívül még tekintettel legyen:*

- aa) hogy az anyanyelven szerkesztett olvasókönyv olvasmányainak anyaga a magyar olvasókönyv anyagával azonos legyen;
- bb) hogy minden olvasmány ismeretlen szavainak függelékül szótára legyen.

Baranya-Szabolcs, 1889. augusztus hó.

Schmidt Boldizsár.
előadó.



A tanítók egyet. gyűlése és a tanító-egyletek szövetsége.

Határozati javaslat a f. é. aug. 20-án tartandó végr. biz. nagy-gyűlésre.)

A III-ik egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottsága, f. év június hó 9-ikén tartott üléséből azzal bízott meg, hogy ez év aug. 20-ikán. Szt. István-napján, Budapesten tartandó végrehajtó-bizottsági nagy-gyűlésen előadója legyenek a „IV-ik egyetemes tanító-gyűlés és a tanító-egyletek országos szövetsége“ kérdésének.

Tiszteletnek veszem a végrehajtó-bizottság megbízását s előzetesen beküldöm a tek. elnökséghez e tárgyra vonatkozó javaslatomat, azon célból, hogy azt a „Népnevelők Lapja“-ban közzétenni sziveskedjék.

Megjegyzem, hogy az „Aradvidéki Tanító-egylet” álláspontomat teljesen magáévá tette s a „Délmagyarországi Tanító-egylet” ez év július 15-ikén Verseczen tartott nagy-gyűlésén, a hozzá megküldött pontozatokat tárgyalta, elvben elfogadta és képviselőit megbizta, hogy azokat támogatnak és hozzá-szóljanak.

Midőn ily két tekintélyes egylet a délvidékről hozzá-járult a javaslathoz, annál inkább bátorkodom ezt közé tenni; czéлом e mellett még az, hogy a végrehajtó-bizottság nagy-gyűlésén résztvevők az egyetemes-gyűlések s a szövetség kérdését beható figyelmök tárgyává tegyék.

Íme a javaslat, indokolás nélkül:

1. Magyarország tanítói a szabad gyűlésezési jog alapján hívjanak össze időnkint egyetemes-gyűléseket Budapesten, vagy — a mutatózó körülmények szerint — vidéken.

2. Az egyetemes-gyűléseken a tanügy és a közönség köréből mindenki megjelenhet, ki szabályosan bejelenti magát s a gyűlésen való részvétel feltételeinek megfelel. (Részvételdíj.)

3. Minden résztvevőnek szabad szólása van a felvetett kérdésekhez. Ez fejezi ki a család és iskolának összetartozását a népnevelés érdekében.

4. Az egyetemes-gyűlés minden alkalommal adhoc elnököt választ és jegyzőket jelöl ki a gyűlés tartamára.

5. Az egyetemes-gyűlés vitakör jellegével bír. Vitatkozik, nézetet cserél, de nem határoz. A felvetett kérdéseknél a többség véleményét szavazattal dönti el s a szavazat-többséget tekinti az ország **tanügyi közvéleményének**.

6. Kebeléből központi bizottságot küld ki „végrehajtó-bizottság” czíme alatt. Megválasztja annak elnökét és titkárát.

7. A végrehajtó-bizottság intézője az egyetemes-gyűlések összehívásának, a vitatárgyak megállapításának; naplót vezet a lefolyt egyetemes-gyűlésekről s a keresztülviteli módozatokról gondoskodik.

8. A végrehajtó-bizottság tagjául felvételre jelentkezhetik minden tanító-egylet, mint erkölcsi személy s annak gyűlésén egy tagja által képviselteti magát.

9. A végrehajtó-bizottság képviseli a szövetség eszméjét.

10. A „végrehajtó-bizottság,” mint megbízottja a szabad gyűlésezési jog alapján tartott „Egyetemes tanító-gyűlés”-eknek, a **szövetségre alapszabályokat nem alkot**, hanem az „Egyetemes gyűlések” tartására tanácskozási és ügykezelési rendszabályokat szerkeszt.

11. Az egyetemes-gyűléseknek s a végrehajtó-bizottságnak organuma a „Népnevelők Lapja”, melyből a résztvevő tagok a végrehajtó-bizottság tudósításairól értesülnek és melyben az egyetemes-gyűlések által felvetett tárgyakat megbeszélik, illetőleg vitatják.

12. A tervezet nem képez alapszabályokat, csak a szabad gyűlések tartásának módjára vonatkozik.

Arad, 1889. július hó.

Györgyössy Rudolf.
előadó.



A IV. egyet. tanító-gyűlés ideje, helye és tárgysorozata.

(Határozati javaslat a f. é. aug. 20-án tartandó végr.-biz. nagy-gyűlésre.)

Mondják ki az 1889. aug. 20-án megtartott végrehajtó-bizottsági nagy-gyűlésen megjelent képviselők:

1. Hogy a IV. egyet. tanító-gyűlésnek megtartását, ős-gyűlés formájában, elodázhatatlannak tartják.

2. Hogy a gyűlés 1890-ben július elején, vagy augusztus végén, — közvetlenül tanévzáraskor, vagy tanév megnyitáskor tartassék meg.

3. Az ülés helye Budapesten a képviselőház legyen.

A IV. egyet. tanító-gyűlés vitatárgyai a következők legyenek:

1. Az óvodák felállítására községi, hitközségi, állami költségen, különösen a nem magyarajkú vidékeken.

2. A magyar nyelv tanításának általánosítása a beszéd- és értelmgyakorlatok alapján.

3. A kézimunka az el. iskolában.

4. A szakszerű tanfelügyelet és a tanfelügyelet szaporítása.

5. A tankönyvek kérdése, és ezzel kapcsolatban az approbálási miseriák.

6. A tanítói oklevélnek az érettségi bizonyítvánnyal való egyenlővé tétele.

7. A tanítói fizetés rendezése és a fizetési minimumnak méltányos és az élet viszonyaihoz mért megállapítása.

8. A tanítói állás biztosítása.

9. Indítványok.

Budapest, 1889. augusztus hó.

Szöke István,
előadó.

A néptanítók anyagi helyzetének javítása.

(Javaslat a f. é. aug. 20-án tartandó végrehajtó-bizottsági nagy-gyűlésre, mely az indítványok során első tételül tárgyalatik.)

A III. egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottsága központi választmányának megisztelő bizalma folytán csekélységgem lévén felszólítva a tanítók anyagi helyzetének javítására vonatkozó javaslat előterjesztésére, van szerencsém azt a következőkben előadni; megjegyezvén, hogy javaslatomat a fentnevezett bizottsághoz 8 tanító-egyesület részéről (u. m.: a kismartonvidéki r. kath. népt.-egylet, az újbányai r. kath. tanító-egylet, a somogy megyei ált. tanító-egylet nagy-atád járási köre, az alsó-borsodi ev. ref. néptanító-egylet, a jász-nagykun-szolnokmegyei tanítók szabad tanító-gyűlése, a fehérmegyei t.-testület vaál-járási köre, a hódmezővásárhelyi általános tanító-egyesület, a fehérmegyei tanító-testület adonyi járási-köre) beérkezett javaslatok, — legfőképen pedig az ungmegyei ált. néptanító-egyesületnek még 1887. évben a hazai összes egyesületekhez megküldött — általánosan ismert átirata gondos tanulmányozása mellett állítottam egybe.

1. Tekintettel arra, hogy a tanítói fizetések ügye húsz év óta nem rendeztetett; különösen pedig a folyton növekvő drágasági — és egyéb társadalmi viszonyokhoz és életkörülményekhez képest át nem alakítottatott:

2. tekintettel arra, hogy tanügyünk fejlődésének és haladásának legnagyobb akadálya a tanítóság nyomorúságos anyagi helyzetében rejlik, a mennyiben az anyagi gondok súlyától terhelt tanító hivatásának kellőképpen meg nem felelhet —, nem, egyrészt lélektani —, másrészt pedig egyéb okokból, (ugyanis, hogy családjának tisztességes helyzetet teremtsen, az iskolán kívül más foglalkozás után is kénytelen nézni):

3. tekintettel arra, hogy irtókok, útmesterek, szemlészek, póstamesterek, levélhordók és vasúti szolgák ma már jobb javadalmazásban részesülnek, mint a kvalifikációval rendelkező tanító, kinek — ha magasabb képzettségétől eltekintünk is, mit azonban tenni nem szabad — nemesebb, de főleg terhesebb és folytonos önképzést követelő hivatása van, mint a felsoroltak bármelyikének:

4. tekintettel arra is, hogy az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 143. §-ának be nem tartása miatt, a tanítói tekintély nagy rovására, sok helyen maga a tanító kénytelen beszédni járandóságát;

5. tekintettel arra, hogy 300 frtos — sokszor azon alóli — jövedelem mellett, állandóan megtelepedni, családot alapítani sok tanító nem lévén hajlandó, 4—5 ezer tanügyi munkás folytonos vándorlásban él;

6. továbbá tekintettel arra, hogy a tanító csupán és kizárólag fizetésére van utalva, mellékjövedelme neki csak akkor van — s az is igen csekély, — ha az iskolai tanítás rovására, az önképzésre szükséges időt mellékjövedelmet hajtó foglalkozásokra fordítja;

7. és végül tekintettel arra, hogy a mai drágasági viszonyok és életkörülmények között — még olyan helyen is, hol ezen viszonyok közepesek, s a tanító családja népességére nézve csak középszerű — az életszükségletek, lakáson kívül, legkevesebb 600 frtba kerülnek —:

(L. erről bővebben: Ember János „A magyar néptanító anyagi helyzete” című jeles kis munkájának 30., 31., 32., 33., 34. lapjait.)

Mindezekre tekintettel kérelmezzük a törvényhozás előtt:

1. Általában megváltoztatását az 1868. XXXVIII. t.-cz.-nek.

2. A tanítói fizetés minimumának 600 frtban s 100 frt lakbérben leendő megállapítását, oly értelemben, hogy ez a helyi viszonyok és életkörülményekhez alkalmazottan fokozatosan emelkedjék, és pedig:

1—5000 lakossal bíró községben legyen a tanítói fizetés a minimumképpen ajánlott 600 frt és 100 frt lakbér, vagy lakás;

5—10,000 lakost számláló községben 800 frt fizetés, 200 frt lakbér, vagy lakás;

10—20,000 lakossal bíró községben 1000 frt fizetés és 200 frt lakbér, vagy lakás;

20,000-en felül (nagyvárosok- és a fővárosban) 1200 frt fizetés, 300 frt lakbér, vagy lakás.

Az eddig élvezett, s az itt felsoroltaknál magasabb fizetések érintetlenül hagyandók.

A segédtanítók fizetése 1—10,000 lakost számláló községekben legyen 300 frt és 50 frt lakbér, vagy lakás;

10.000-en felül 400 frt fizetés, 100 frt lakbér, vagy lakás.

A lakásra nézve megjegyzendő, hogy a mennyire lehetséges, a tanító — a nevelés érdekében — az iskolaépületben lakják.

A természetben adott lakásban legyen legalább 2 szoba, konyha, kamara, pincze, melléképületek (ólak, fatartó) s tartozzék hozzá legalább $\frac{1}{2}$ holdas kert;

3. az ország minden egyes tanítója készpénzben, az adóhivataltól kapja fizetését. Az összes, természetben kiszolgáltatott járulékok (a lakás kivételével) váltassanak meg az illető iskolafentartó-hatóságok által. A tandíjak kivételével (melyek a dologi szükségletek részben való fedezésére, de tanítói fizetésre semmi esetben sem fordítandók) kezeljen minden iskolai jövedelmet az állam. Az iskolai járulékok az adóval szedessenek be készpénzben a néptől. — A tanító készpénz fizetése az iskola jellegének kérdését érintetlenül hagyja.

4. A tanító életszükségleteinek emelkedésével emelkedjék fizetése 5-ödéves pótlék által. Ötödéves pótlékul a tanítói fizetés 10%-a állapítandó meg. Egy tanító 5-ször egymásután részesüljön ötödéves pótlékban. Az 5-ödéves pótlék költségeit az illető iskolafentartók fedezzék oly módon, mint a fizetést. Az ötödévi pótlék az évi költségvetés tárgyalása alkalmával állapítandó meg. Állomás-változtatás idején azt az ötödéves pótléket kapja, mely új állásának fizetése után jár, s új állomásán az előbbi állomáson töltött évek is beszámítandók.

5. Addig is, míg az 1868. XXXVIII. t.-cz. megváltoztatása tényleg megtörténik, intézkedjék a kormány szabályrendeletileg, hogy az egyes hitfelekezetek — és általában az összes iskolafentartók — tanítói törvényszabta fizetést kapjanak, az részökre pontosan kiszolgáltassék, különös tekintettel a törvény 143. §-ára, melyben a községek előljárói utasítva vannak, a tanítói fizetéseket képező termények beszedésére s a tanítónak átszolgáltatására.

6. Küldessék ki a nagy-gyűlésből egy impozáns küldöttség, mely a fenti javaslatokat kérvény alakjában és személyesen is adja elő a közoktatási miniszternél.

Jászladány, 1889. augusztus hó.

Száva János.
előadó.



A „Magyarországi Néprajzi Társaság” működésének a hazai tanítóság részéről való támogatása.

(Az indítványok során 3. tételül tárgyalatik.)

Az „Aradvidéki Tanító-egylet” örvendetesen vett tudomást a „Magyarországi Néprajzi Társaság” megalakulásáról, melynek célja: Magyarország népeit tanulmányozni, a néplelek és népélet nyilatkozatait megfigyelni, feljegyezni, összegyűjteni, más népekkel összehasonlítani, szellemi s erkölcsi állapotáról és tehetségeiről hű képet nyújtani s az egyetértés, az összetartozás érzetét ápolni stb.

A néprajzi ismeretek nagy előnyére szolgálnak a népnevelés ügyének, azért az „Aradvidéki Tanító-egylet” elhatározta:

1. hogy a „Néprajzi Társaság“ nagyfontosságú működését tőle telhető módon támogatni és

2. hogy annak támogatására a hazai tanító-egyleteket is felhívni fogja. Az „Aradvidéki Tanító-egylet“ erre nézve a következő módot fogadta el.

1. maga az egylet belép a „Néprajzi Társaság“ pártoló tagjai közé;

2. felhívja az egyesület tagjait: gyűjtsenek a „Néprajzi Társaság“ részére adatokat;

3. átveszi a „Néprajzi Társaságtól“ a megfigyelésre és gyűjtésre vonatkozó utasításokat, hogy a gyűjtésre vállalkozó egyesületi tagoknak kézbesítse s viszont összeszedi a beadott gyűjtéseket, jegyzeteket, hogy azokat a „Néprajzi Társaság“ elüljáróival közölje.

Miután a „Néprajzi Társaság“ működéséből világosan ki fog tűnni, mily irányban és mily módon kell a hazai tanügyet fejleszteni, ha biztosan és a nép jellemének megfelelően akar haladni; az „Aradvidéki Tanító-egylet“ indítva érezi magát a „Néprajzi Társaság“ fontos ügyét az „Egyetemes gyűlések végrehajtó-bizottságának“ is figyelmébe ajánlani és felkérni, hogy már a f. évi gyűlésében mondja ki:

miszerint a „Magyarországi Néprajzi Társaság“ törekvéseit méltányolja és a hazai tanító-egységeket a maga részéről is felhívja: támogassák a „Néprajzi Társaságot“ az „Aradvidéki Tanító-egylet“ által elfogadott, vagy más, a saját viszonyaiknak legjobban megfelelő módon.

Az Aradvidéki Tanító-egylet nevében:

Záray Ödön,
elnök.

Schrodt György,
titkár.



TÁRCSA.

A babakirály palotája.

Kicsinyke kis csecsemők néma jajszava hangzott szét társadalmunkban. A tudomány kimutatta, hogy Magyarországon a kisedek nagyobb részének öt éves kora előtt el kell pusztulnia a józan gyermekápolás ismeretének hiánya miatt, emberbarátok százai mutogatták a szörnyeteg angyalcsinálók hadát, megláttuk a pinczelakásokban elcsenevészedett kisedeket, megtudtuk, hogy ezer és ezer ártatlan kis tanulónak napról-napra nincs mit ennie s egymást sűrűn követte a hír, hogy itt s amott disznók ettek meg egy-egy elhagyatott gyermeket, s hogy a magára maradt kised pusztító tüzvészét gerjesztett, hiszen Magyarország 13,000 községe között alig 400-ban van kisedóvoda s midőn mindenkor felmerül a hang, hogy oly kevesen vagyunk magyarok, hogy még az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmezni és mégis ezrenként, — nem, százezrenként dobjuk pusztulás elé azt az emberi lényt, ki talán boldogságra volt teremtve, avagy egykor nemzetének büszkesége lehetett volna.

A jajszó nem maradt viszhang nélkül. Évenként új árvaházak keletkeznek. Karácsony estéjén szerte-szét meggyuladnak az ajándékokkal megpakolt fák csillámai, eljöttek a „gyermek-barátok“, hogy eledett adjanak

a kisdedeknek, szerte-szét járnak a kisdedvők hirdetve nemes eszméiket, s a fenyvesek között szünidei gyarmatok alapítottak. És a mint szaporodtak a jószívek alkotta intézetek, annál inkább kezdtük érezni, hogy hiszen mi szeretjük a babát, hogy azok az ártatlan kisdedek, kik tehetlenségükben is oly kedvesek, akkor, a midőn elhagyatottak, nem egyeseké többé, hanem édes mindnyájunké. A magyar társadalomban uralkodni kezd a babakultusz, vágyaink s érzelmeink célja letörölni a szenvedés fakasztotta könnyeket azoknál, kik erre maguk képtelenek, eszméink előtt új kép dereng: megmenteni ezeket, kik oly kedvesek, oly szeretetreméltók.

A társadalomnak eme nemes versenyében egyik legfontosabb s leginkább kimagasló mozzanat a Mária Dorothea-egyesület által most létesített kisdednevelési kiállítás. A babakirály palotájának neveztem el. Ne ítkezzenek meg a címzésen. Palota ez valóban, melyben az évről-évre emelkedett babakultusz fényes kifejezést nyer, a babakirály háza, mert hiszen itt minden, de minden rá vonatkozik, s sehoh az országban nincs a babakultuszhoz tartozó mozzanat, a melynek e helyen képviselője ne volna: királyi palota, mert ime a kiállítók között fejedelmi vérből származott nők, miniszterek s főurak nejei vannak (nemde lelekemelő tény nemcsak tudnunk, de meg éreznünk is itt, hogy ők is anyák!) s eljöttek velük együtt a testületek, el azok, kiknek élete a kisdedek nevelésével van összekapcsolva s a sok fejű nép képviselői.

Öt nagy terem izléssel díszített helyiségében tizezernél több válogatott tárgy tűnik fel szemünk előtt. A változatosság már-már kápráztat: játékok és könyvek, komoly tudományos eszközök s statisztikai táblázatok, festmények, fényképek és taneszközök, idegen öltözetekben elhelyezett bábuk, orvosszerek és táplálékok, csecsszopó üvegek s halandóságot feltüntető térképek kaleidoskopszerű változatosságban tűnnek fel egymásután. Csálódás, érzeki csálódás az egész. Egyedül a babakirály van itt, egyedül ő, legszeretreméltóbb bálvány a emberi szívnek, az a kedves lény, melynek képe megtölti teljesen a tudós agyát, magával ragadja a gyöngéd nő nemes érzelmeit, de a mely szívárványszín változatokban tűnik fel, mint az a titokzatos mély kedélyvilág, melynek ő az egyik soha kétségbe nem vont ura és eszménye.

Tarka változatosságban állanak előttünk a különböző nemzeti ruhába öltöztetett bábuk: magyar és német, tót és oláh, bosnyák és bolgár, mind-egyik képviselője egy fajnak, a melyben csiraként megfogamzott. Mennyire különböznek a külső jelekben! A kínai gyermek, melynek ruháját magyar utazó hozta ide, ama távoli rokonaink, kiknek a nagy többség szavát is alig ismeri, a vogulok és osztjások mily idegeneknek tűnnek fel. Csálódás, ismét csálódás. Annak a kisdednek csak ruhája más, de az is mosolyg, annak a szeme is tud ragyogni.

Es mégis mennyire más lesz az az egy és ugyanazon baba a külső környezet hatása alatt. Uri gyermekek fényes öltözetét s mesteri fantáziával alkotott játékszerét látjuk egyik teremben: itt-ott egy-egy szegényes parasztszoba tűnik elénk, s az után egy még sötétebb kép: a nyomor otthona. Egyenlőknek születtek, de a külső környezet gyorsan elválasztja pályájukat: eszmélni sem tud még, büntetetre képtelen, de megtiltatott neki, hogy örülni tudjon. És a többieket is megtámadja a titokzatos ellen. Tudósok által készített képeken sötét színekkel vannak lerajzolva a diffe-

ritisz s vörheny pusztító utjai, melyek nyomán kised keresztes hantok szomorú hullámtengerre terjeszkedik szét: a baba tehetetlen, a baba menthetetlen.

Nem. ez is csak csalódás. Hatalmas fegyvere van ennek az ártatlan kis lénynek, mindennél hatalmasabb: természetes szeretetreméltósága. A nyomort szenvedő, a műveletlen körben született, s a beteg baba még hatalmasabb, mint az egészséges úri baba. Nézzünk szét a kiállításon: a babakirály palotájának nagyobb részét ez az elhagyatott baba foglalja el. Egész nagy terem végtelen sok tárgyával a kiseddívók s gyermekmenhelymentő eszközeit tartalmazza: a természet legpompásabb alkotását, a mindenható emberi szellem titokzatos bimbó hasadását, lesik meg ők s ápolják hűségesen, a mint a tudomány fegyverei tehetniök engedik. Abban a másik teremben pedig az orvosok helyezkedtek el, megmutatni a módokat, a mit a jó szerető anyának tudnia kell, ha ösztönszerű vonzalmán kívül érzellemmel is dicsekszik. Mellettök vannak még az emberbarátok szeretet-sugallta leleményes munkáikkal. Idegenek-e ők? A babakirály udvarában vagyunk: a hatalmasok s tudósok meghajolnak a kicsinyke kis tehetetlen teremtés előtt, kinek csak egyetlen fegyvere van: a szeretet hatalma.

Valóban csalódnék az, ki a kisednevelési kiállítást látogatva csak az egyes művészi s ipari nevezetességekben akarna gyönyörködni. A szeretet leleményes s valódi gyöngyszemeket alkothat, de még ezek a gyöngyszemek is csak egyszerű csillogó drágakövek; s ki rideg észszel jó ide, csak ezeket a hideg ékszereket látja. A babakirály palotájában magát a babát kell felkeresnünk. Akarni kell, megtaláljuk mindenütt s a királyi kised kedély melegségének fénye tárul el a tárgyakon. Falovak vannak amott: ott van a babakirály, naiv kedélyével elevenekké teszi őket s elbeszélget velök. Kötszergyárosok izléses csinos munkákat mutatnak be: a hosszú, hosszú szenvedés rideg képe az. Kockajátékokat s agyagmunkákat állít ki a kiseddívó: ki érti meg, ha nem látja ott a nagyfejű szöszeke babát okos szemeivel benézve az előtte még ismeretlen természet titkaiba? Varázs palotában vagyunk. Ki szíve mélyében nem hódol a babának, itt e várkastélyban is élettelen köveket talál, de ezek a kövek megelevenülnek, ha meglátjuk a babakirályt, kinek kezében van a történetet mozgató nagy varázsszerek egyik leghatalmasabbika: a szeretetreméltóság. A templomok élettelen köveit a hívő lélek tartja szentélynek: a baba palotájának küszöbéhez magunkkal kell hozni a gyermekszeretetet igaz érzelmét.

S ez az érzelem, a gyermekszeretet, a babakultusz nemes érzete, volt a Mária Dorothea-egylet segítsége, midőn a kiállítás rendezésének nagy munkájával foglalkozott. Szívök melegével járultak ők a palota építéséhez, hogy legyen ez a gyermekszeretet általános s öntudatos. Értelmes anyáknak a józan gyermeknevelés módjait mutatják be itt kézzel-fogható tárgyokban, szóval és írásban, emberbarátokat buzdítanak a babakirály uralkodásának megszilárdítására s a milliók zömének tudatába akarják hozni a gyermekhalandóság szörnyűségeit s a kisedek oly fájdalmas néma jajszavát. A babakirály palotáját építve a gyermekszeretetet akarják terjeszteni, ezt az érzelmet, mely meg nem csal s mely kétségbeesésre s embergyűlöletre nem csábít. Eljen a baba!

György Aladár.



A szivek fenekén.

— Kép az augusztusi tanító-gyűlés napjaiból. —

— Tehát csakugyan nem jó fel kollega úr az augusztus 20-iki budapesti tanító-gyűlésre?

— Nem biz én!

— Ugyan miért, ha szabad kérdenem?

— Hát csak azért, mert elvem ellen van. Mit keresnek én ott a közös és kálvinista tanítók között? Mások az én törekvéseim, mások az én érdekeim.

— Mások-e? No, ezt én, a tizenhárom próbás rektor, nem hihetem el s nem is hiszem. Már kedves kollega, velem ugyan még püspöke sem tudná elhithetni, hogy egy r. kath. tanítónak akár a szellemi, akár az anyagi téren más érdekei volnának, mint a nemzet többi tanítóinak. Igen, kollega, mert mi, szolgáljunk bármilyen nevezetű iskolában, a nemzeti művelődés érdekeit mozdítjuk elő; az internacionális szervezetű egyház céljait csak annyiban szolgáljuk, a mennyiben lelki munkájokat az értelem művelése, a szív nemesítése által megkönnyítjük.

— Lári-fári az egész. Minket az egyház fizet, mi az egyház nótáját tartozunk futyolni. Iskoláink az egyház édes leányai.

— Igaza van kollega úr, a felekezeti iskolák az illető egyházak leányai. Az egyház az anya, de az ország (az állam) a kenyeret kereső apa, kit a nemes szívű, jó leány gyöngéd szeretettel tartozik ápolni, gondozni, ki ellen Istenkisértés volna kezét emelni.

— Nem ismerem, de nem is akarom ismerni az államnak ezt az apai szerepét. Minket az egyház fizet és nem az állam. Nem úgy van?

— Igenis, nem! Minket nem az egyház, hanem a nép fizet, mely átvittebb értelemben az államot képezi. Elenyészőleg csekély azon kartársak száma, kik igazi (egyházi pénzen fenntartott) felekezeti iskolákban működnének. Egy urat szolgálunk mindnyájan: a nemzetet; anyagi existenciánkat, nyugdíjunkt ugyanazon törvények intézik.

— Tegyük fel, hogy önnek az anyagi tekinteteket illetőleg igaza van, az erkölcsi érdekek ellentétessége mégis csak áthidalhatatlan ürt vágott közénk.

— Az a bizonyos ürt, kedves kollega, a fantázia szüleménye, mely a valóságban nem létezik. Falra festett ördög ez, semmi egyéb.

A filozófián alapuló nevelés-tudomány útmutatása szerint műveljük a gyermek értelmi képességeit, teszszük sajátjává az elemi ismereteket; a hazai, törvényesen bevett vallásfelekezetek mindegyikével közös legfőbb vallási igazságok, törvények felhasználásával mozdítjuk elő erkölcsi fejlődésüket.

Tanító és tanító között, úgy az anyagi, mint a szellemi és erkölcsi célokat tekintve, semmi különbség sincs. Egyek vagyunk, egy célra kell törnünk közös erővel.

A közös célra a közös eszközt is kell használnunk. Ilyen közös eszköz az augusztus 20-iki tanító-gyűlés. Ragadjuk meg édes mindnyájunk érdekében: jöjjön fel, kollega, a szt. István-napi gyűlésre!

— Lehet, hogy igaza van kolléga úr, de én nem mehetek, én „elvem” mellett maradok!

* * *

Szégyen, nem szégyen; de biz én bevallom, hogy a fentebbi párbeszédhez, mely Elvi Péter . . . i r. kath. és Merész Gábor . . . i ev. ref. tanító között, a „Nagy Spriczzerhez“ címzett első rangú vidéki vendéglő egyik sörös asztalánál lefolyt, hallgatóság után jutottam. A szomszéd asztalnál ültem s önkéntelenül is feszült érdeklődéssel kísértem a társalgást. Leolvastam Elvi Péter kollega arczáról a fájdalmas megilletődést, mikor azt mondta, hogy „nem mehet,“ hogy „elve“ mellett marad.

Tisztába jöttem az ő „elvé“-vel, de még azzal is, hogy mindazok a szép dolgok, miket Merész Gábor kollega olyan talpraesetten elmondott, neki (és nagyon sok más Elvi Péternek) a szíve fenekén vannak.

Hogyan lehetne e nemes érzeket onnan kibányászni, hiába töröm rajta a fejemet, nem tudom kifundálni.

Leirtam a kis historiát; törje rajta más is a fejét. A feltalálás korát eljük. Háttha sikerül valakinek valami, a célra vezető szerszámot elkészítenie? Előre is biztosítom a szerencsés feltalálót a „patent“ díjmentes adományozásáról.

(Halak.)*

Meghívó.

Az 1878. évi harmadik egyetemes tanító-gyűlés kebeléből kiküldött végrehajtó-bizottság f. 1889. évi augusztus hó 19-én, 20-án, esetleg 21-én **Budapesten, a IV. ker. Lipótczai új-város házi közgyűlési termében** előértekezletet és nagy-gyűlést tart.

E nagy-gyűlésben tanácskozási és szavazati joggal minden hazai tanító-egylet (testület képviselője, megbízó-levél felmutatása mellett, továbbá tanácskozási joggal bármely hazai nyilv. népoktatási intézetben működő tanító, ill. tanítónő is részt vehet.

A nagy-gyűlés programja:

I. Augusztus 19-én d. u. 5 órakor az „Eötvös-alap“ orsz. osztó-bizottságának értekezlete az ideai ösztöndíjakra és segélyekre vonatkozó javaslat megállapítása tárgyában. Ez értekezleten, valamint az „Eötvös-alap“ osztó-bizottságának másnap tartandó gyűlésén csak az „Eötvös-alap“ alapító tagjai, a II. orsz. képv. tanító-gyűlésből kiküldött orsz. gyűjtő- és kezelő, valamint osztó-bizottsági tagok s az arra jogosított egyesületek képviselői vehetnek részt.

II. Augusztus 19-én d. u. 6 órakor az egyet. tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságának előértekezlete a nagy-gyűlés tárgyszorozatának végleges megállapítása tárgyában. — Mindkét értekezlet, valamint a nagy-gyűlés is a már fennebb kijelölt helyen fog megtartatni.

III. Augusztus 20-án d. e. 7 órakor a nagy-gyűlés kezdete. Ennek tárgyai.

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Az osztatlan népiskola tanterve és tankönyvei. — Előadó **Schmidt Boldi-**zsár, Baranya-Szabolcs.)

4. Az orsz. tanítói nyugdíj-törvény revíziója. Előadó **Ember János**, (Ungvár.)

5. Az „Eötvös-alap“ orsz. osztó-bizottságának gyűlése az alapból nyújtandó ösztöndíjak és segélyek odaitétele tárgyában.

A délután, esetleg aug. 21-én d. e. 8 órakor folytatólag tartandó gyűlésen tárgyalatnak:

* A nyomdából kért két kis halat valamelyik fiam elcsente; ezentul ismét csak alá fogom írni a „halak“ naptári jegyét.

6. A IV. egyetemes tanító-gyűlés és a tanító-egyletek országos szövetségének ügye: — Előadó **Györgyóssy** Rudolf, (Arad).

7. Az „Eötvös-alap” kérdése. — Előadó **Péterfy** Sándor, (Budapest).

8. A IV. egyetemes tanító-gyűlés idejének, helyének és tárgyainak megállapítása. — Előadó **Szöke** István, (Budapest.)

9. A kisdidnevelés ügyének fejlődése hazánkban. Előadó P. **Szathmáry** Károly, (Budapest.)

10. Indítványok tárgyalása. — Ezek közé fel van véve: a tanítói fizetések rendezése, a mezőgazdaságról szóló törvény és a népiskola, a magyarországi néprajzi társaság és a tanító-egyletek, úti költség és napi-díj kiszolgáltatása, a szakszerű felügyelet kérdése, a tanítói állás biztosítása, szolgálati pragmatika, a tanítói oklevélnek egyenértékűvé tétele az érettségi bizonyítvánnyal.

11. Elnöki zárásó.

E gyűlésünkre a tanügy iránt érdeklődő közönséget is vendégkép tisztelettel meghívjuk.

Budapesten, 1889. évi augusztus hó 10-én.

Lakits Vendel, s. k.

a végrehajtó-bizottság elnöke.

Somlyay József, s. k.

a végrehajtó-bizottság titkára.



Tájékoztató a végrehajtó-bizottsági nagy-gyűlés tagjaihoz.

A rendező bizottság a következőkre hívja fel a gyűlésben résztvevő tanító-társak figyelmét:

Aug. 16., 17. és 18-án d. e. 8—11., d. u. 2—5 óráig a gr. Károlyi (czukor) utcai elemi népiskola termében (a kaputól legközelebb fekvő osztályban,) aug. 19-én pedig reggel 8 órától estig, 20-án reggel $\frac{1}{2}$ 7 d. e. 9 óráig az új városház (Lipót-utcai) társalgó termében kaphatók igazoló jegyek 10 krajczárjával, melyet úgy képviselőnek, valamint minden tanítónak és vendégnek, ha a gyűlés-terembe be akar lépni, meg kell váltania. A befolyó pénz a végrehajtó-bizottság költségeinek fedezésére fog fordíttatni. Az igazoló-jegygyel foglalható csak el a szállás is. — Ugyancsak itt kaphatók közvacsora-, ebéd- és lóvonatú jegyek is. Az utóbbi a város belső területére 5 krajczárjával.)

Aug. 19-én este 8 órakor ismerkedési estély egy, a rendezők által meghatározandó és az előértekezleten kihirdetendő helyen. Ara 1 frt.

Aug. 20-án d. u. 3 órakor: Társas ebéd a svábhegyi **Eötvös nyaralóban**. Indulás a Károly-kaszárnyától d. u. $\frac{1}{2}$ 2 és $\frac{1}{3}$ 3 óra között lóvasúton. A lóvonatú jegy ára a fogaskerekűig 12 kr. Ebédjegy a fogaskerekű vasút fel- és lemeneti jegyével együtt 1 frt 50 kr.

Ebéd után d. u. 5 órakor indulás a fogaskerekűn le. Az alsó állomás közelében megtekinthető a „Klotild”-féle szeretetház és a „Majer Ferencz”-féle árvaház a városmajor-utczában, továbbá a nagy-rókus-utczában levő községi szeretetház; úgyszintén a győri-úti paedagogium, az ott levő tanítói árvaház és a tanszer-muzeum.

Este 7 órakor a tanítók tiszteletére a budai szinkörben előadás lesz. Jegyek kaphatók a rendezőknél, a fennebb említett időben, 20-án pedig d. e. 9 óráig, azontúl a szinkör pénztáránál az igazolójegy előmutatására a következő leszállított árakban: nagy páholy (4 személyre) 3 frt, zsöllye szék 80 kr. zártszék az I.—VIII. sorban 67 kr, a IX.—XII. sorban 55 kr, a XIII.—XIV. sorban 40 kr, földszinti állóhely 30 kr.

Mindennemű útbaigazítással a rendezőség szolgál.

Szöke István,

elnök.

Hajós Mihály,

jegyző.



A központi vezetés.

Rég lezajlik már az egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó bizottsága által összehívott nagygyűlés akkor, midőn megjelennek a jelenlegi sorok, melyeket a lap technikája miatt a gyűlés megtartása előtt kellett megírnom, habár oly tárgyról szól, mely a gyűlés napirendjére kitűzetett.*)

Tanítói nagygyűlések mindenkorai társadalmi osztály egyesülése vagy legalább tömörülése érdekében tartatnak. Különösen ily célzata volt a jelen gyűlésnek, mely egyenesen abban találja létjogosultságát, hogy a magyarországi tanítók hosszú nehéz küzdelmek után évek óta ismét széttaggattaknak érzik magukat s öntudatára jutottak annak, hogy a társadalmi összetartozás kapcsán hiánya mily benítőlag hat működésükre. Nem esoda ennél fogva, hogy a többség ismét a tanító-egyletek szövetsége mellett szólal fel, s még a közelebbi múlt tradícióihoz conservatív hűséggel ragaszkodó kisebbség is valami összetartó kapcsolatot keres.

Nem vitatkozom a különböző módzatok czélszerűsége felett, czikkem megjelenésekor az úgy is túlhaladott álláspont volna már, csak egy oldalát emelem ki ezeknek a törekvéseknek, mely nem függ a napi eseményektől, s melynek megvalósítása mindennemű határozat mellett is óhajtható, sőt nagyon szükséges: a központi vezetés kérdését.

Pár évtizede még csak, midőn egy lánglelkű, de e mellett magas társadalmi állást elfoglaló férfiú lelkesítő szavára s később a napisajtó buzdítására közoktatásügyünkben a pezsgő tevékenység új aerája kezdődött meg. Ezek a szép idők ma már a multhoz tartoznak, komoly megfontolás után el kell ismernünk, hogy ily alakban újból többé nem is fordulhatnak elő, már csak azon okból sem, mert azóta az extensiv működés tere szűkebb lett s az intensiv munka számos irányban tényleg megindult. Mindamelllett a régi kor nevelte paedagogok s tanférfiak egyrészt hajlandók az agitatio munkáját most is egyeseknek vagy erkölcsi testületeknek buzgóságára bízni, azt hívné, hogy ezáltal minden eléretik.

Pedig ez a tévedés végzetes lehet. Senki sincs talán, ki az erkölcsi erőkné az eszmék megteremtésében vagy újból feleléstésében nagyobb fontosságot tulajdonitana, mint én, hiszen közelebb épen a lapokban fejtegettem az egyetemes tanító-gyűlés nagy horderejét: de ép oly élénken érzem, hogy ezen eszmék részletes megvalósítása s a gyakorlati követelményekkel összeköttetésbe hozása már nagyon is nehéz s megfontolt munka, melyre egyesek idealizmusa épen nem elegendő.

Beszéljünk gyakorlatilag. Az alkotmányos élet kezdetén a reform-eszmék általánosságokban mozogtak, a gyakorlati társadalmi élet szűk körben mozgott s így pártolásuk a nemzet jobbjai között általános volt. Ma, midőn a napisajtó, sőt még a szaklapok közegeinek száma is oly annyira megsaporodott, a megpendített eszme még az érdekeltekhez is nehezen jut el, s ha keresztültöri a korlátokat, megvalósítása elé ezer s ezer kétségkívül fontos s közhasznú eszme lép, mely a megizmosodott társa-

* Hogy a technikai akadályokat legyőzzük, s lapunk olvasóit és a tanítói gyűlés tagjait e czikk érdekes tartalmával megismertessük, egy napi késéssel bár, de két íven jelentettük meg a lapot. Ajánljuk e közleményt az olvasók szíves figyelmébe.

Szerk.

dalom ezer alaku működésében helyt s érdeklődést követel magának. Minél szilárdabbak s rendszeresebbek lettek a viszonyok, annál inkább terszzerűnek s folytonosnak kell lennie az agitálás munkájának is, ha sikert óhajt. Egy-egy remek szónoklat vagy gondosan kidolgozott czikk ma már a legjobb esetben is csak megindíthatja a társadalmi mozgalmat, a végrehajtás nagy munkája jól szervezett iroda s ügyes agitáló tehetségek ernyedetlen munkája által lehetséges.

Schultze-Delitsch, a német iparosok önszegélyző törekvéseinek nagy apostola, évtizedekkel ezelőtt megmutatta az utat, miként kell az eszméket fokozatosan tágabb körben terjeszteni s lassanként megvalósítani. Az ő nyomdokain jártak azóta mindenütt, a hol már többé-kevésbé kifejlett társadalmi élet volt s az eredmény bizonyítja, hogy nemcsak az eszme, de még inkább az agitálás ügyessége s szívóssága képes a tömegeket megnyerni. Magán tudományos társulataink között a legtöbb sikert a természettudományi társaság mutatja fel, pedig kétségtelen, hogy a történetnek s szépirodalomnak nálunk több kedvelője, sőt több művelője is van. Az országos gazdasági egyesület múltból örökölt jelentékeny tőkéjével s nagy értelmi erejével sem képes annyit produkálni, mint a vörös kereszt-egylet vagy Emke kitűnően szervezett irodáikkal.

A tanítóknak is, akár szövetség, akár valami más legyen is az újabb tömörülés alakja, a jól szervezett központi vezetésre kell első sorban súlyt fektetniök. Végrehajtó-bizottság, melynek még a meghívók költségének fedezésére is időről-időre koldulnia kell a filléreket, csak a patriarchális mult évtizedekben teljesíthette jól feladatát. Az egyéni lelkesedésre, áldozatkészségre a magyar tanítói karnál, örömmel mondhatjuk, még sokat lehet építeni, de életbe-vágó nagy kérdéseknél jóformán semmit. Mutatja ezt többek közt az Eötvös-alap szomorú példája, mely legrégibb, legtekintélyesebb önszegélyző egyletünk 25,000 tanító közreműködésével is az utóbbi években csak annyit nyújthat a segélyre szorultaknak, amennyit jelen lettebb társadalmi viszonyaink között koldusfillérnek is bátran nevezhetünk.

Két irányban kell működnie a tanítók központi organumának: tanügypolitikai s társadalmi uton. Az első könnyebb, de lélektanilag s erkölcsileg hátrább álló. Jelen szomorú szétszaggatottságában láthatjuk borzalmas példáit, azt a sok kunyorgást s azt a végtelen gyámoltalanságot, mely mindent az államhatalom képviselőjének hatalom-szavától vár. A tanító társadalmi működését maga az az irány bénítja meg. Lessük a konczot, fizetés-felemelés, nyugdíj-reform s más alakban, de nincs egyetlen szavunk sem, vagy legalább nem talál közérzületre, ha felemelkedik egy hang, mely a tanító társadalmi működésének emelésével kapcsolatban óhajtana a közérdeklődés szilárdulását a tanügy iránt, sőt lassanként halványabb lesz a színezés, midőn a felekezeti s társadalmi előítéletek által tanító és tanító között emelt válaszfalakat egyesek megdönteni törekednek. Az általános népiskola eszméje, mely egykor lelkesített, ma néma szó, hallgatagul tőrjűk a középiskolák előkészítő osztályainak szaporodását; a felekezeti erkölestan tanítása népiskoláinkban ma már csak elméleti s nem gyakorlati kérdés, s a nagy reformeszmék, köztök a koncentrikus tanmódszer, a kézi ügyesség ápolása, hivatalos intézkedések járszalagán mozdul egyet-egyét, mint valamely rángatott báb.

Jól szervezett központi agitáló irodát kell teremteni a magyar tanítóságnak anyagi áldozatok árán is. Budapesten, hol ezernél több tanító működik s köztök számos kitünőség, vezetőikben nincs hiány, a „Népnevelők Lapja“-nak bővítése s gyakorlati átalakítása nagy nehézségekbe nem ütközik s épen úgy, mint az Eötvös-alap évek óta teszi, a vezérek utasítása alapján néhány mechanikus, de kitartó munkára alkalmas ifjút is könnyen találhatunk. A szövetség gyakorlatilag csak ily módon lesz erős testületté, csak a központi iroda által lesz hatalommá. Az iparosok és kereskedők kamarái rendkívüli hiányos szervezetük dacára is sokat tesznek; az ügyvédek között a kamarák életbeléptetése óta van testületi szellem; tüzoltók, jegyzők s más társulati osztály központokat teremtenek maguknak; a 25,000 főnyi tanítóság sem maradhat oly ziláltan 300 egyesület között megosztva, mint jelenleg van. Újabb áldozat lesz ugyan a központi iroda létesítése, néhány év múlva talán nagy áldozat, de olyan, mely megtermi gyümölcsét s mely nélkül ma már biztosan előrehaladni lehetetlen, mert a fejlettebb társadalom nemcsak gyűléskezést s idealizmust, de öntudatosan szervezett s kitartó agitáló munkát is követel.

György Aladár.

A mezőrendőrségről szóló törvényjavaslat módosítása.

(Az indítványok során 2. tételül tárgyalatik.)

A mezőrendőrségről szóló törvényjavaslat 10—14. szakaszai az ország közvagyonosodását, a népoktatás fejlesztését és a néptanítók anyagi helyzetét oly közelről érintik, hogy az „Aradvidéki Tanító-egylet“ köteleltségének tartotta e jelzett s nagyfontosságú célokat magában foglaló pontokra vonatkozólag egy javaslatot az országgyűlés s a hazai tanítóegyletek elé elfogadás, illetve támogatás céljából terjeszteni.

Mielőtt ezt azonban tennők, szükségesnek tartottuk e nagyfontosságú kérdést előbb a végrehajtó-bizottság elé terjeszteni azon célból, hogy azt megvitatván, elfogadni s támogatás céljából a hazai tanítóságnak ajánlani szíveskedjék.

Javaslatunk következő:

A községi faiskolák berendezéséről, faiskola felügyelőről, mezei gazdaság és kertészet tanításáról, közútak és terek befásításáról, selyemtenyésztés és méhészet meghonosításáról* szóló fejezetre vonatkozólag mondassék ki:

1. hogy ezen törvénycikk kihirdetésétől három hónap alatt köteles minden megyei törvényhatóság egy faiskola-felügyelői állás szervezése és egy központi minta-faiskola berendezése tárgyában az ezen fejezetben adott utasítások szerint a kellő intézkedéseket megtenni s a faiskola-felügyelőt működésének megkezdésére utasítani.

2. A faiskola-felügyelői állásra csupán gazdasági szakiskolát, polgári vagy népiskolai tanító-képezdét végzett és a kertészet s egyéb gazdálkodási ág terén érdemeket szerzett ép, egészséges egyének választhatók.

3. A faiskola-felügyelő nyilvános pályázat útján életfogytiglan választassék s csak rendes fegyelmi uton legyen elmozdítható.

4. A faiskola-felügyelő javadalma évi nyolczszáz (800) frt fizetés és (300) háromszáz frt úti-átalányánál kevesebb nem lehet.

5. A faiskola-felügyelő kötelessége a megye területén már meglevő faiskolákat és iskolai gyakorló kerteket számba venni, ujaknak létesítése körül közreműködni, a központi minta-faiskolát berendezni és vezetni, a községi faiskolákat évenként kétszer látogatni, a faiskolák vezetésével megbízott tanítókat a gyakorlati kertészet, selymészet, méhészet s általában a mezei gazdálkodás ismereteinek módszeres elsajátításában oktatni és vezérelni.

6. A faiskola kezelésével megbízott néptanító köteles a tanköteles gyermekeket a miniszteri utasítások és tanterv értelmében oktatni, mit a faiskola-felügyelő látogatásai alkalmával ellenőriz.

7. A faiskola vezetésével megbízott tanító fizetése nagy községekben (40) negyven, kis községekben (20) húsz forint. A központi felügyelő által meghatározott üzemterv szerint kezelt kertnek összes gyümölcs-, vetemény-, selyem- és mézhozadékának tisztajövedelme a kezelő tanítót illeti.

Ezek után mondja ki a végrehajtó-bizottság, hogy javaslatunkat a gyűlési tárgysorozatnak 6. pontja értelmében napirendre tűzi, megvitatja s megteszi a kellő lépéseket, hogy ez az országgyűlésen úgy, mint a hazai tanítóság körében, még az országgyűlési tárgyalás előtt kellően meg legyen ismertetve s támogatásra ajánlva.

Az Aradvidéki Tanító-egylet nevében:

Záray Ödön,
elnök.

Schrodt György,
titkár.



Egyesületek által benyújtott indítványok.

Szakszerű tanfelügyelet. a) Bár az 1883-ik évi I. t.-cz. 8. §-ban, úgy szintén az 1876. évi XXVIII. t.-cz. 3. §-ban foglaltak intézkednek a tanfelügyelői minősítést illetőleg, mégis sajnálattal tapasztaljuk, hogy a végrehajtó hatalom ezen törvénycikk rendelkezései daczára a tollnoki, segéd-tanfelügyelői és tanfelügyelői kinevezéseknél a néptanítót, ki első sorban tekinthető a népoktatáshoz értőnek, rendszeresen mellőzi. Ebből kifolyólag a nevezett hivatalokra első sorban oly egyént tartunk alkalmasnak, ki a nép, vagy polgári iskolai, vagy tanítóképezdei oktatásra képesítve van és valamely népiskolában 10 éven át gyakorlatilag működött. A kinevezések azonban úgy történjenek, hogy a sorrendben a néptanító mindig benn legyen, vagyis: egy tanfelügyelő legyen tanítóképezdei, a másik polgári iskolai tanárból, de a harmadik állás okvetlen néptanítóval töltsék be. — Eltogadható lenne szerintünk a tanfelügyelők számára szakvizsga is, de itt alapokmányul szakszerűség tekintetéből csakis a nép- és polgári iskolai vagy tanítóképezdei tanításra képesítő okmány és ezen kívül 5 évi tollnoki vagy segédtanfelügyelői gyakorlat kívántassék. -- Bővítettessék továbbá a tanfelügyelők hatásköre; nem vonva ki ebből a felekezeti iskolákat sem Feltétlenül intézkedhessék a tanfelügyelő arról is, hogy a községi iskolákban a vallás tanítása pontosan eszközöltessék a lelkészek által. — Benyújtja a fehérmegyei tantestület „a donyi járás-köre.”

b) Az iskolaszékek- és gondnokságoktól vonassék meg azon jog, mely az iskola beléletére vonatkozik. Legyen a gondnokság és iskolaszék az iskola vagyonának kezelője, gondozója, de semmi esetre a tanító szakfelügyelője, mivel ehhez semmi paedagogiai szakismerettel nem rendelkezik. A szakfelügyeletre alkalmas és képzett járási felügyelők (kik a jelesebb, tapasztaltabb tanítók közül lennének kinevezve) alkalmaztassanak. Megyei tanfelügyelőül csak szakférfiak neveztessek ki, ne pedig esemény számba menjen, ha paedagogus neveztetik ki tanfelügyelőül. — Benyújtja a fehérmegeyei tantestület „vaáli járás-köre.”

A tanítói állás biztosítása. a) Feliratilag kéressék fel a közokt. kormány, hogy a pusztai iskolák tanítói törvényileg biztosíttassanak állásaikban. Oly törvényjavaslat volna ezek szerint készíttendő, melyben kimondatnék, hogy a pusztai iskolák tanítóit azon község iskolaszéke választja, melyhez közigazgatásilag csatolva van; a felügyeletet is az gyakorolja; a tanító felett a fegyelmi eljárást, hasonlóan az állami, községi és felekezeti tanítókhöz, a közigazgatási bizottság gyakorolja. — Benyújtja a „jász-nagykun-szolnokmegyei szabad tanító-gyűlés.”

b) A tanügyi törvények esetleges revíziója alkalmával iktattassék törvénybe, hogy a magyarországi birtokosok, társulatok és magániskolák — de leginkább az úgynevezett kegyiskolákban működő tanítók jogai és állása akként biztosíttassék, mint az állami és községi iskolában működő tanítóké van. Mert az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. IV-ik fejezetének összes §-ai nem szólnak elég világosan a tanító sem személyi, sem anyagi viszonyainak önállóságáról. — Benyújtja a fehérmegeyei tantestület „adonyi járás-köre.”

c) Akár községi, akár felekezeti, akár pusztai legyen a tanító, a magyar kormány erősítse meg hivatalában. Ne függjön a tanító egyes kényúrtól, ki őt állásától, ezzel együtt kenyerétől bármely pillanatban megfoszthassa. A tanító-vásárok, melyek az izr. hitfelekezetenél még ma is dívatban vannak, szüntettessenek be. — Benyújtja a fehérmegeyei tantestület „vaáli járás-köre.”

Útiköltség és napidíj kiszolgáltatása. a) Köztudomásu dolog, hogy a tanító-egyesületek életében országszerte pangás állott be; legfőbb oka ennek az, hogy a tanítók szorult anyagi helyzetöknél fogva akadályozva vannak abban, hogy az egyesületi tevékenységhez kötött czélok szolgálataira állhassanak és ennél fogva egyesületi közgyűléseiken megjelenhessenek. Miért is tisztelettel kérjük a végrehajtó-bizottsági nagy-gyűlést, hogy e káros, és következményeiben kiszámíthatatlan veszélyességű baj elhárítása szempontjából sürgösen intézkedni szíveskedjék, s egy, a magas kormányhoz intézendő felterjesztés által eszközölje ki, hogy a tanító-egyesületi közgyűlésekre utazó tanítók, tekintet nélkül iskolájok jellegére, illető politikai községeik részéről útiköltségben és napidíjban részesüljenek. — Benyújtja a „békésmegyei tanító-egyesület.”

b) Az 1868. évi 38. t.-cz. értelmében biztosított fuvar- és napidíjak folyóvátétele s pontos kiszolgáltatása érdekében az egyet. tanító-gyűlés végbíztossága a közokt. kormányhoz kérvényt intézzen. — Benyújtja a „brassómegeyei hiv. tanító-testület.”

Szolgálati pragmatika. a) A szolgálati szabályzat által a tanító jogai és kötelességei minden irányban körvonalozva, illetőleg szabályozva

legyenek, hogy működése minden pillanatában tudja, kinek, hol és mennyiben tartozik engedelmeskedni, hogy ez által vége vettessek azon tarthatatlan állapotnak, miszerint a tanító működésébe belekontárkodni, azt éretlen kritika tárgyává tenni s felette minden meghallgatás nélkül bíraskodni minden halandó jogot formálhasson. — Benyújtja a „jász-nagykun-szolnokmegyei szabad tanító-gyűlés.”

b) „Kéressék föl a m. kir. vallás- és közoktatásügyi nagyméltóságú miniszterium, hogy készíttessék egy „Szolgálati és rendtartási szabályzat” az elemi népiskolai tanítók számára,” melyben világosan, körül legyenek írva a tanítók kötelességei és jogai úgy a növendékek, mint a szülők, iskolaszékek, iskola-látogatók és felsőbb hatóságokkal szemben. — Benyújtja a „bihari ev. ref. tanító-egyesület.”

A tanítói oklevél értéke. a) Feliratilag kéressék meg a magas kormány, vagy esetleg az országgyűlés, hogy a népiskolai oklevelet, ha az állami vagy telekezeti képezdéből van is kiszolgáltatva; mondja ki egyenrangúnak az egyetemre képesítő összes tanintézetek bizonyítványaival. — Benyújtja a fehérmegyei tantestület „adonyi járás-köre.”

b) A törvény kivánalmainak megfelelő tanító-képezdéből nyert tanítói oklevél, ha a tanulmányt legalább VI. gymn., polg. vagy reálistiskolai évnél sikeres végzése előzte meg, egyenrangúnak tekintessék az érettségi bizonyítvány, s az egyetemre mehetés jogának kivételével minden más, az érettségi bizonyítvánnyal járó állást vagy jogot biztosítson a néptanítónak. — Benyújtja a „brassómegyei hiv tanító-testület.”

Kézimunka a népiskolában. A kézimunka tanítása a népiskolákban általánosan kötelezett tantárgy legyen. E végre kézimunka-tanító vagy tanító minden képezdénél alkalmaztassék; vagy esetleg arra az ország különböző részein az állam költségén tanfolyam nyitassék. — Benyújtja a tehérmegyei tantestület „adonyi járás-köre.”

A végrehajtó-bizottság elnöksége.

TÁRCZA.

A kisednevelési kiállításból.

— Három közlemény. —

(I.) Amint a kisednevelési kiállításból kiértem és az elém tártult impressióktól némiképen szabadulni birtam, önkénytelenül Pestalozzi jutott eszembe. Szegény Pestalozzi! Bizony, ha úgy végig járhatná az „Anyakönyvének” halhatatlan szerzője a mi kiállításunkat, ama nagy idealizmusból, melylyel ő a gyermek első, zsenge nevelését vezetni kívánta, a bábuk és más elévülhetlen játékszerek obligat prototipusain kívül alig találna egyebet. Abránd és valóság! De mikor az élet mindig jobb tanító az idealizmusnál. Hiszen legnagyobb tanítványa Pestalozzinak, Fröbel, lerontotta teljesen azt az idealizmust, mely az anyai nevelést valaha is pótolhatná!

Hohó! Hova is ragad lelkesedésem?! Hisz nekem nem kritikát kell

írnom a kisednevelési szisztemákról, hanem ismertetést a mi kedves kiállításunkról.

A mi kedves kiállításunkról! Bizony kedves, mert tárgya maga is már a legkedvesebb, a mi csak lehet: a mi kedves, mosolygó gyermekeink, no, meg a miénk is, mert a mi kisednevelésünket tárja az föl erényeivel és hibáival.

Hol is kezdjem? Legjobb lesz a legnagyobb kincsnél elkezdni, gyermekeink egészségénél. Lássuk tehát a közegészségügyi osztályt.

Az egészségügy-osztály a legnagyobb teremben van elhelyezve s a leggazdagabbnak is nevezhető. Mindjárt a bejárásnál van elhelyezve, egy tejelválasztó (sterilizáló) gép, mely gyors rotáció-működésbe hozva, a gyermek táplálására szükséges tejet a gyermeki életkorra való tekintettel választja el. Az alsóbb csöveken a higabb, tehát fiatalabb gyermekek táplálására szükséges tej, a felsőbb csöveken sűrűbb, ennél fogva idősb gyermekek etetésére alkalmas tej ömlik ki. A gyermek-orvos kiállítók közül különösen Dr. Bókay és Batiztalvyé érdemel kiváló figyelmet; különösen utóbbinak az orthopádia terén elért sikerei még a laikust is bámulatra ragadják. Elcsenevészett, hibás-növésű lábak, de különösen az úgynevezett „lólábak“ e kitünő tanár kezelése alatt egész normális növésű lábakká fejlődnek ki, mit a lábakról felvett gipszlenyomatok eléggé bizonyítanak. Himlő-oltó orvos kettő állított ki. Fájdalom, egyik sem fővárosi! Az egyik Dr. Zoltán, kétegyházi, a másik Dr. Pécsy, turkevei orvos. Az első praktikus himlő-oltó asztalával, a másik nagy fáradtsággal és gonddal összeállított statisztikai térképeivel köti le érdeklődésünket. Pécsi doktor a gyermekhalandóságot hat év óta jegyzi s különösen a négy gyermekbetegséget (morbillia, scarlatina, croup, difteritisz) feltüntető szemléltető képei elszomorító tükröi a mi gyermekhalandóságunknak. Magyarország összes megyéiben előfordult gyermekhalandóság ábrázoló térképei, (mind a 6 évről) melyek százalékokban tüntetik föl a halandóságot, nagy buzgalom és fáradtsággal vannak készítve. De a jeles doktor-statisztikus még evvel sem elégedett meg, még egy könyvet csal ki szemünkből. Kiállította ugyanis összehasonlító tábláit is, melyeken hazánkat Európa többi államaival hasonlítja egybe. És e tabbellák hosszú, fekete sávjaikkal elcsavarják érző szívünket, s végre is egy fohászbba tör ki minden bánatunk és keserőségünk: „Közegészségügy, jöjjön el a te országod!“

El, el! e szomorú helyről! Nézzünk valami vígabb után. Itt mosolyognak Nantus János és Pápay dr. ethnografiai kiállításának babái. Igazán kedves dolgok! A hazai osztályban megvan itt a primitív teknőbölcsőtől kezdve egész az uri bölcsőig minden faja a bölcsőnek: oláh, altöldi, szepességi, ruthén, dunántúli, székely stb. mindegyik a maga sajátos, jellemző vonásával. Hát még Pápay dr. utazó hazánkfának kiállítása! Mily kedves, az az iczinke-piczinke eszkimo bölcső, melyet az anya hátára dob s férjével vadászni indul. A vogulok, osztyákok és szamojédek első kisednevelési eszközeinek is sok nézője fog majd akadni, miután különlegességüknel fogva kedvesen beleillenek ezen érdekes kiállítás keretébe.

S ha Balló vegyészeti állomásának jeles és nagy horderejű kiállítását fölemlítettem, a hátralevő kiállítókat két csoportba sorolhatom, u. m. egészségügyi szerszámkészítők és gyermek-konzerv gyárosok osztályába. Gyermekek egészségügyi műszereket igen sokan állítottak ki. Legjelesebbek Fischer

Péter gyermek-orvos műszerei és Schottola gummi czikkei. Garai meg különösen igen praktikus szopóüvegeket állított ki, melyek formációjuk és színüket tekintve legközelebb állanak az anyai emlőhöz. Calderoni és Társa hőmérői és egyéb gyermek-egészségügyi czikkei, Görög István tüveg eszközei is igen szépek. Dollinger orthopädiái szerei és Neumann sérvkötői, és épen gyermek-köldök sérvkötői igen praktikusak.

A gyermek-konzerv gyárosok is szép számmal vannak képviselve. Első helyen kell itt megemlítenem Neruda Nándor kiállítását. Az elismert kettősöségű Nestle-féle gyártmányok u. m. koncentrált tej és süritett tápliszta, a Van-Hutten-féle kakaók és a Liebig konzorcium huskivonatai gyermekek számára, tápcsokoládék és egyéb tápszerek mindnyájan régi ismerősei a szülőknek. Tovább találjuk Szaládyt az ő sokat hirdetett tápkávéjával. Seligmannt vegyileg ártalmatlan színű czukorgyártmányával. Giacomelli legkülönfélébb gyártmányai is fölöttébb érdekesekek. Van itt koncentrált tej Nestle-módra, tápliszta, malata, zab, árpa tápanyagok, egy szóval szép választék a gyermek mesterséges táplálkozására. Utolsó helyen említem, a kit különben első helyen kellett volna megneveznem: Török József budapesti droguistát gazdag és változatos kiállításával. Hiszen ő az, a kinél minden kapható, s így az általa kiállítottak magukban foglalják az akárhol kapható gyermek-tápszereket és drogueriákat.

(Folytatása következik.)

Szabó Lajos,



Lapunk állandó, rendes levelezőihez.

— Körlevél. —

Igen tisztelt Ügytárs úr!

Midőn ügyünk iránt tanúsított azon nemes, önzetlen érdeklődéséért, melylyel a „Népnevelők Lapja“ rendes levelezőinek sorába való belépése által szerkesztőségünk kötelességére lépni szíveskedett, hazafü köszönetünket nyilvánítjuk: engedje meg i. t. Ügytárs úr, hogy kifejezést adjunk azon óhajlásunknak, a mely szerint az állandó rendes levelezői intézményhez kötött célunkat megvalósíthatni véljük.

A levelezői feladatok mérlegelésénél két szempontot ajánlunk szíves figyelmébe: és pedig az egyiket a tudósítás anyagának beszerzésére, a másikat azok feldolgozására vonatkozólag.

Ami az elsőt illeti, általános irány-elvül azt tartanók leghelyesebbnek, ha tisztelt levelezőink a tudósítás tárgyát képező eseményekről a legközevetlenebb forrásból meríthetnék információikat.

Ezt úgy véljük elérhetőnek, ha i. t. Ügytárs úr a megye iskolaiügyi hatóságával olyan hivatalos-szerű érintkezésbe lépne oly módon, hogy az általunk kiállítandó igazolvánnyal magát, mint a „Népnevelők Lapja“ levelezőjét mutatván be, támogatásukat kérné arra nézve, hogy a megye elvi jelentőségű tanügyi mozgalmaira az egész ország szakköreinek figyelme felhívásuk, amicsak úgy érhető el, ha azok országos szaklapban méltatva lesznek.

Ez úton két czélt remélünk elérhetni: Először, hogy i. t. levelezőink értesüléseiben mindig meg lesz a kétségbe-vonhatatlan pozitívitas; másodsor, hogy a megyében utólagos kifogást senki sem tehet az ellen, hogy i. t. Ügytárs úr az ottani eseményeket az országos közvélemény ítélőszéke elé bocsátotta.

Ha e mellett i. t. Ügytárs úr — pl. az egyesületi gyűlések alkalmával — a megyei kartársakat is szíveskedik felkérni, hogy a községükben, pl. az iskolaszékekben történő fontosabb dolgokról i. t. Ügytárs urat értesítsék, összeköttetéseink oly kiterjedtek és biztosak lesznek, hogy a legnagyobb mértékben megfélelhetünk kitűzött czélunknak.

E helyütt még csak azt említjük fel, hogy lapunkban kész örömmel engedünk tért a kartársaink körében történő társadalmi mozgalmakról szóló tudósításoknak is.

A mi már most az ekkép beszerzett anyag feldolgozását illeti, óhajtatunkat e két szóban fejezzük ki: tárgyilagosság és rövidség; tehát a tudósításokat a tények színezetlen, egyszerű felsorolásával kérjük beküldeni. Kifejezzük egyúttal azon reményünket, hogy oly esetekben, a midőn az egyes események bővebb méltatására czélszerűnek véljük a helyi viszonyokat teljesen ismerő egyének tüzetesebb hozzászólását, t. levelezőink kegyesek lesznek kérésünkre önálló méltatást is írni lapunk részére. Sőt igen fontos esetekben ezt kérelmünk nélkül is megtehetik.

Mindezeket a t. Ügytárs úr becses figyelmébe ajánlván, ismételve kérjük arra, mit már első felhívásunkban is említettünk Nevezetesen, hogy ne vegyék azt t. levelezőink mellőzésnek, ha esetleg egyik-másik tudósításukat vagy egészben, vagy részben fel nem használhatnók. Ajándékozának meg azzal a bizalommal, mely nem nehezted, nem hidegít el azért, mert egyben-másban esetleg eltérnek véleményeink, s legyenek irányunkban minden körülmény között a legbensőbb ügytársi jó viszonynak azzal a feltevéssel, hogy a mit teszünk, legjobb meggyőződésünk, az ügy önzetlen szolgálatára irányuló hazafiai törekvésünk szerint cselekeszszük.

Lapunkat s ügyünket i. t. Ügytárs úr jó akaratába ajánlván, maradok kartársi üdvözlettel.

Budapest, 1889-ik évi augusztus hó 15-én.

Somlyay József,

a „Népnevelők Lapja” szerkesztője.

A VEGREHAJTÓ-BIZOTTSÁG ÜGYIRATAI.

Adakozás a végrehajtó-bizottság költségeire. Az 1878. évben tartott III. egyet. tanító-gyűlés a kebeléből kiküldött végrehajtó bizottságot sok nehéz feladat megoldásával, számos életbevágó kérdés kivitelével bízta meg, költségül azonban egy krajczárt sem hagyott a bizottságnak. Időnkint egyik-másik tanító-egylet nyújtott néhány frt segélyt a bizottságnak; a közp. vál., de különösen az elnökség tagjai legtöbbször saját zsebökből fedezték a felmerülő költségeket. A jelen év folyamán szintén megemlékezett egy-pár egyesület a végrehajtó-bizottságról; az általok beküldött

adományokat a következőkben nyugtázzuk: 1. A budapesti (budai) tanító-egylet adománya 25 frt. — 2. A népnevelők budapesti egyesülete adománya 20 frt. — 3. A brassómezei hiv. tanító-testület ad. 10 frt. — 4. A csongrádmezei (alf.) tanító-egylet ad. 10 frt. — 5. A békésmegyei tanító-egyesület ad. 5 frt. — 6. Az alsószabolcs-hajduvidéki ev. ref. tanító-egylet ad. 3 frt. — 7. Az ungmegyei ált. néptanító-egylet ad. 3 frt. — 8. Az őrségi ev. ref. t. egylet ad. 1 frt. — 9. A közp. vál. tagjai közt gyűjtés utján 15 frt. — Befolyt tehát a végr. biz. költségeire ez évben **92 frt.** Midőn a begyűlt adományokért a végr. biz. elnöksége ezennel köszönetet mond az adakozóknak, egyuttal bizalommal kéri fel a nagy-gyűlésben résztvevő kartársakat, hogy a mindinkább szaporodó költségekhez tehetségük szerint adományaikkal hozzájárulni szíveskedjenek. — A végr. biz. nevében: Lakits V. elnök, Somlyay J. titkár.

*

Egyesületek (testületek) képviseltetése Ujabban a következő egyesületek jelentették be a szt. István-napi nagy-gyűlésre képviseltetésüket: 49. A „szombathelyi egyházmegyei r. k. tanító-egyesület,* képv.: Barabás György (Sárvár), Szabó Károly (Szombathely). — 50. A „bács-szeremi ág. hitv. ev. esperességi tanító-egylet,* képv.: Lackner Fülöp (Új-Verbász). — 51. A „vasvármegyei tanító-testület,* képv.: Tárnok Károly (Budapest). — 52. A „soproni alsó ev. egyházmegyei tanító-egylet,* képv.: Bakody Imre (Kisfalud). — 53. Az „ungmegyei néptanító-egylet,* képv.: Ember János, Moncsák (Budai) István, Takács László (Ungvár). — 54. A „nyitramegyei tanító-testület: képv.: Illényi István (Érsek-Újvár), Décsi József. — 55. A „baranyamegyei hivatalos tanító-testület,* képv.: Mihálovics Antal (Pécs), Kósztolányi János (Pécs-Bánya-telep). — 56. A „veszprémi ev. ref. egyházmegyei néptanító-egylet,* képv.: Száz Ferencz (Veszprém). — 57. A „mosonymegyei ált. tanító-egylet,* képv.: Kuliszeky Ernő kir. tanfelügyelő, Merényi Kálmán (Magyar-Óvár), Sax Pál, Hacker János (Hegyeshalom). — 58. A „nógrádmegyei tantestület,* képv.: Brett Mór, Debreczeni Márton, Gajdóczky János, Gergely János, Koháry János, Kmeth Lajos, Pászthy László, Peres Sándor, Oroszi Pál, Wagner István, Vilcsék Gyula, Zelenka János. — 59. A „bihari ev. ref. egyházmegyei tanító-testület,* képv.: Kiss Sándor (Zsáka), Daróczy József (H.-K.-Újlak), Telgdy Károly (H.-K.-Pályi), Szabó László (Püspök), Eszenyi Károly (M.-Keresztes). — 60. Az „alsó-szabolcs hajdu vidéki ref. tanító-egylet,* 10 taggal képviselteti magát. — 61. A „somlyóvidéki ág. hitv. ev. tanító-egylet,* képv.: Kovácsics Gyula (Pápa). — 62. A „háromszékmegyei ált. tanító-testület orbai járás-köre,* képv.: Szóts András és Miklós Gergely (Budapest), a harmadik hely később töltetik be. — 63. A „vácz-egyházmegyei fóth-gödöllői ker. r. k. tanító-egyesület,* képv.: Szvoboda Ignác (Gödöllő). — 64. A „rábavidéki ág. ev. tanító-egyesület,* képv.: Papp István (Sopron). — 65. A „sárosmegyei ált. tanító-egylet,* képv.: Gamauf György (Eperjes). — 66. A „szegzárd-közp. tanító-egylet,* képv.: Györffy József (Szegzárd). — 67. A „orsz. magy. izr. tanító-egyesület,* képv.: Walder Jakab (Baja), Stern Abraham, Csajági Béla, Maislis Ferencz, Halász Náthán (Budapest). — A „pozsonymegyei tanító-testület* utólag közli velünk képviselőinek névsorát,

ezek: Lenhardt Károly (Modor), Danninger József (Pozsony), Alszegehy János (N.-Szombat), Ivánfi Béla (Cs.-Somorja), Nyienzsitek János (Galántha), Gratzter József (Stomfa), Hetényi Bódog (Malaczká), Zádor Gyula (Sárosfa), Nemessányi Aranka, Timaffy Endre (Cs.-Somorja). — A „délmagyarországi tanító-egylet“ újabbán még a következő képviselőket jelentette be: Schenk Jakab (Fehértemplom), Ókrös József (Kis-Zombor), Szabó Sándor (Nagy-Becserek, Hajnóvits Alajos (Almás). — Közli:

Somlyay József,
a végrehajtó bizottság titkára.

A budapest-fővárosi elemi népiskolai tanítók és tanítónők elhelyezési és munkabeosztási kimutatása

az 1889—90-iki iskolaévben.

(Folytatás.)

VII. kerület. Erzsébetváros. 33. A VII. ker. Kölber-féle házban elhelyezett fiúiskola.

Osztály.	Tanító v. tanítónő.	Rajztanító vagy kézimunkatanítónő.	Tornatanító.
I. a) fi	Szikra Mari	—	—
II. „	Horváth László	—	—
III. a) „	Dallos Mór	Dallos Mór	Dallos Mór
III. b) „	Szedlácsek Lajos	Szedlácsek Lajos	Szedlácsek Lajos
IV. a) „	Wolkenberg Gyul. i. t.	Horváth László	Horváth László
IV. b) „	Ross Nándor	Ross Nándor	Ross Nándor

34. Wesselényi-utcai fiú- és leányiskola.

I. a) fi	Rózsa Sándor	—	—
I. b) „	Bárdy Lajos	—	—
II. a) „	Schmidt Albin v. t.	—	—
II. b) „	Glatz György	—	—
III. a) „	Mártini Antal	Mártini Antal	Rózsa Sándor
III. b) „	Pink János	Pink János	Bárdy Lajos
IV. a) „	Cserjesi József	Cserjesi József	Glatz György
IV. b) „	Székely János	Székely János	Székely János
I. a) l.	Tallián Istvánné	—	—
I. b) „	Szedlácsek Lajosné	—	—
II. a) „	Sántha Lajosné	—	—
II. b) „	Tökésné Irma	Tökésné Irma	Tökésné Irma
III. a) „	*Schneider Ilona	Schneider Ilona	—
III. b) „	Wolkenberg Gyuláné	Wolkenberg Gyuláné	—
IV. „	Schmid Irma	Walther Róza	—

35. Dohány-utcai fiú- és leányiskola.

I. a) fi	Moravetz Ilona	—	—
I. b) „	Kiss Ildebert	—	—

Osztály.	Tanító v. tanítónő.	Rajztanító vagy kézimunkatanítónő.	Tornatanító.
II. a) fi	Herczog Emil	—	—
II. b) „	Horváth Sándor ig. t.	—	—
III. „	Fehér József	Kiss Ildebert	Kiss Ildebert
IV. „	Schäffer Sándor	Schäffer Sándor	Schäffer Sándor
I. a) l.	Dr. Burián Jánosné	—	—
I. b) „	Fehér Józsefné	—	—
I. c) „	Wallon Együd Mária	Wallon Együd Mária	Wallon Együd Mária
II. „	Wlasits Anna	—	—
III. „	*Vidor Fanni	Springholz Lujza	—
IV. „	Kádár Mária	Springholz Lujza	—

36. Erzsébet-leányárvalházi iskola.

I. II. l.	—	—	—
III. IV. „	Matzinger Lujza ig. t.	Zadra M.	—
V. VI. „	Miksits Gizella	Zadra J.	—

37. Murányi-utcai fű- és leányiskola.

I. a) fi	Juhay Antal	—	—
I. b) „	Lipthay Erzsébet	—	—
II. a) „	Senyei Ferencz ig. t.	—	—
II. b) „	Neiger Sándor	Neiger Sándor	Neiger Sándor
III. „	Lelóczky Ferencz	Lelóczky Ferencz	Lelóczky Ferencz
IV. „	Kelemen Gusztáv	Kelemen Gusztáv	Kelemen Gusztáv
V. VI. „	Jókuthy Sándor	Juhay Antal	Juhay Antal
I. a) l.	Landherr Ilona	—	—
I. b) „	Grabovietzky Leoné	—	—
II. a) „	Szokolay Mária	—	—
II. b) „	Thury Ilona	—	—
III. „	Arányi Krisztina	Zimmermann Antalné	—
IV. „	*Kuzmich Gizella	Szokolay Mária	—
V. VI. „	Mille Irén megbiz.	Zimmermann Antalné	—

38. Hungária-úti fű- és leányiskola.

I. fi	Weisz Adolf	—	—
II. „	Soltész Kálmán	—	—
III. „	Gábor Gyula	Gábor Gyula	Soltész Kálmán
IV. „	Zimmermann A. ig. t.	Weisz Adolf	Soltész Kálmán
I. l.	Schröder Ilona	—	—
II. „	Dienes Mária	—	—
III. „	*Szloup Irma	Szloup Irma	—
IV. „	Rimanóczyne Margit	Rimanóczyne Margit	—

39. Rákosközségi fű- és leányiskola.

I. fi	Farszky János	—	—
II. „	Haselmayer József	—	—
III. IV. „	Stelly Géza v. t.	Haselmayer József	Farszky János nyáron

Osztály.	Tanító v. tanítónő.	Rajztanító vagy kézimunkatanítónő.	Tornatanító.
I. I.	Stern Ilona	—	—
II. „	Lukácsné Stern Lujza	—	—
III. IV. „	*Wetschné Róza	Stern Ilona	—

VIII. kerület. Józsefváros. 40. Szentkirályi-utczai fű- és leányiskola.

I. fi	Nohn Nándor	—	—
II. „	Maurer János	—	—
III. „	Laczkovics Károly	Laczkovics Károly	Nohn Nándor
IV. „	Órley János ig. t.	Laczkovics Károly	Nohn Nándor
I. I.	Gligureszku Claudia	—	—
II. „	Huszi Gizella	—	—
III. „	Landheer Emilia	Brukmann Péterné	—
IV. „	*Csuka Ilka	Brukmann Péterné	—

41. Mária-utczai fű- és leányiskola.

I. fi	Greszler Hermin	—	—
II. „	Kömlödi Mór	—	—
III. „	Spanberger Al. ig. t.	Kömlödi Mór	Bagonyi Adolf
IV. „	Bagonyi Adolf	Kömlödi Mór	Bagonyi Adolf
I. I.	Csikász Teréz	—	—
II. „	Kurcz Gizella	—	—
III. „	Krug Sarolta	Kassevics Fanni	—
IV. „	*Marschalko Emilia	Kassevics Fanni	—

42. Stáció-utczai fiúiskola.

I. a) fi	Greszler Amália	—	—
I. b) „	Villányi D. Gizella	—	—
II. a) „	Barczen János ig. t.	—	—
II. b) „	Kampis Lajos	—	—
III. a) „	Fülbier Béla	Fülbier Béla	Pély Ferencz
III. b) „	Adámy Béla	Adámy Béla	Adámy Béla
IV. a) „	Pély Ferecz	Fülbier Béla	Pély Ferencz
IV. b) „	Bérczi Márton	Bérczi Márton	Bérczi Márton
V. a) „	Stolmár László	Stolmár László	Kampis Lajos
V. b) „	Jablonszky Alajos	Jablonszky Alajos	Jablonszky Alajos
VI. „	Budinszky Károly	Budinszky Károly	Kampis Lajos

43. Rígó-utczai leányiskola.

I. a) I.	Jablonszky Lajosné	—	—
I. b) „	Ramocsa Emma	—	—
II. a) „	Szabó Jenőné	—	—
II. b) „	Boros Antalné	—	—
III. a) „	Farkas Flóra	Müller Ullerich Józsa	—
III. b) „	Greszler Etelka	Müller Ullerich Józsa	—
IV. a) „	Vörös Kálmán ig. t.	Horváth Mária	—
IV. b) „	Márkus Irma	Horváth Mária	—

Osztály.	Tanító v. tanítónő.	Rajztanító vagy kézimunkatanítónő.	Tornatanító.
----------	---------------------	---------------------------------------	--------------

44. Práter-utcai fiú- és leányiskola.

I. fi	Fayné Hentaller M.	—	—
II. „	Magdiés Károly v. t.	—	—
III. „	Pártényi István	Pártényi István	Pártényi István
I. l.	Zlinszky Irma	—	—
I. v.	Adámy Pick Julia	—	—
II. l.	*Weiler Stefánie	—	—

(Vége következik.)



I R O D A L O M.

— „**Humanizmus az iskolai nevelésben.** Irta: Ember János, ungvári állami iskolai igazgató-tanító.” Az iskolai élet s a tanító kötelességeiről hívebb tükröt adni a legtudományoskodóbb értekezésekkel sem lehetne, mint a milyent az ily ezimű most megjelent kis munka nyújt. Nem holmi világböleletet affektáló paedagogus nagyképi tudományoskodása e munka, mint nevelésügyi munkánk jó nagy része: egy törekvő tanító egész bensejének, egész munkájának, élete egész czéljának a tükré, mely híven mutat mindent, nem nagyítva a jót, nem kicsinyítve a rosszat; nyílt őszinteséggel mutatja fel gyarlóságait, kérdés nélkül említi erőnyeit s a tanító gyarlóságok és erények küzdelmének egyszerűen megkapó festéséből állítja össze egy nemes törekvő tanító ideálját. Szakit azzal a tudományoskodó szokással, mely az érthetlenségig tömör „tanulmány”-okkal akarja a világot boldogítani; e helyett az iskola köréből merített valóságos életképek sorozó előadásával s egy apával folytatott levelezésével világítja meg az iskola és a tanító feladatát oly élvezetesen és érthetően, hogy a legegyszerűbb felfogású ember is tévedés nélkül találja meg benne az életigazságokat. Itt-ott keserű iróniával ír a tanítók hibáiról, de ezt csak az elfogultság tudná be hibájául; mert hiszen a hibáktól csak a legszigorubb önbírálat szabadíthat meg bennünket. Nagy előnye e kis munkának, hogy nemcsak a tanító, de az egész társadalom sokat okulhat rajta; mert az iskolai és családi nevelés egyaránt megtalálja benne feladatai főirányát. Melegen ajánljuk hát ügytársainknak nemcsak megszerzés, hanem a szülők körében való terjesztésre is. Az öt nyolczadrét ivnyi füzetet 50 krajczárral lehet megrendelni Ungváron a szerzőnél, vagy Léva y Mór könyvkereskedésében.

— „**Magyar nyelvgyakorlatok** az elemi iskola II. III. IV. oszt. tanulói számára.” — Szerzette: Boronkay Károly főlempi (?) tanító Nagy-Kanizsán. Ily czimlappal jelent meg közelebb Nagy-Kanizsán egy kis magyar nyelvtan, mely már csak azért sem kerülheti ki figyelmünket, miután évek hosszú során át szerzett tanítási gyakorlat eredménye, s mint ilyen méltó helyet foglalhat el hasonló tankönyveink sorában; mert megfelel mindazon kellekeknek, melyeket a magyar nyelvtan értelmes, könnyű, célhoz vezető tanítása föltételez. — A fokozatos tanmenet, pl. az anyag mennyisége, leczkék szerinti helyes beosztása, a gyermek felfogásához mért egyszerű, rövid szabálymagyarázat, illetve azok kihozása a tapintatosan egybeválogatott példákból, mind oly előnyös tulajdonai a művecskének, melyek szerzőjük tapasztalatdús ügyessége s helyes felfogására vallanak. Kár, hogy a mű nyomdai kiállítása nem ment a sajtóhibáktól; mi pedig tankönyveknél határozott hátránynak róható fel. Ez különben olyan általános miseria, melytől főkép az vidéki sajtó — a gyenge munkaerő következtében — nem igen szabadulhat; de azért az ezen könyvben fenforgó sajtóhibák legkevésbbé értelemzavarók, és inkább figyelmeztetésül

szolgáljon szerzőnek a közelebb várható kiadásnál. Meg kell végül említünk, hogy e tankönyvet, miként a kezeink közt levő s a plebános, mint iskolaszéki elnök által hivatalosan kiállított bizonyítvány is igazolja, a légrádi r. k. iskolában feltüntetett előnyeinnél fogva, a legjobb sikerrel használták, s innét is, valamint a nagykanizsai tantestület részéről is a legmelegebben ajánlatik. Ezeknél fogva bátran ajánlhatjuk kartársaink figyelmébe. Ara a 3 osztályra szóló együttes füzetnek 40 kr. de külön kötve is kapható.

— **Allispáni jelentés** küldetett be hozzánk Maros-Torda-vármegye 1888. évi állapotáról, mely bennünket annyiban érdekel, hogy a megye tanügyi állapotával is foglalkozik. Van a megyében 251 iskola: és pedig 140 hittelekezeti, 7 állami, 3 községi és 1 magániskola. 19,496 mindennapi iskolázásra kötelezett gyermek közül 13,666 járt tényleg iskolába; ismétlő iskolába 6487 közül 3700. Nyelvre nézve magyar 10,656, német 834, román 6013. A mulasztások 168,069 fél napot tettek ki, melyből 165,343 igazolva volt. (?) A megbüntetett mulasztásokból befolyt 1313 frt. A tanítók száma 279, a ki közül 216 a képesített, 63 a nem képesített. 261 a rendes, 16 a segéd. A tanítás-nyelv magyar volt 153 iskolában. Az iskolák évi jövedelne 90,575 frt; kiadása ugyanannyi. Mint mindenütt, itt is az a legnagyobb baj, hogy a tanítói fizetések rendkívül csekélyek, a miért nagyon nehéz állandó tanítókat kapni.

— **Bukaresti Magyar Képes Naptár** 1890-ik évi I. évfolyamára hirtet előfizetést Veress Endre, a naptár szerkesztője és kiadótulajdonosa. — A legelső bukaresti magyar naptár igen bő tartalommal fog megjelenni, többek között a következő kiváló írók műveit találjuk benne a naptári részen kívül: A bukaresti ev. ref. egyház története — Bartalus Jánostól. A magyar missiók kezdete — dr. Márki Sándortól — Egy asszony gondolatai — B. Büttner Linától — Hogy lett két törökből magyar ember? Feriztől. — A Dimbovicza — Carmen Sylvától (a román királyné) Emigrációi emlékek — Veress Sándortól — Egy királyné tusculanuma — Harmath Luizától — A jövő hirlapja — Verne Gyulától — stb. stb. A naptár, mely a romániai magyar viszonyok ismertetését tűzte ki egyik céljául, szeptember elején fog megjelenni A jövedelemnek egy része a bukaresti két magyar elemi iskola, továbbá az E. M. K. E. javára fog fordíttatni. Előfizetési ára 1¹/₂ franc vagyis 60 kr. — Előfizetések Veress Endre szerkesztőhöz (Bukarest Strazia Umbrei Nr. 6) papírpénzben, vagy magyar levélbélyegekből legkésőbb f. é. szept. 1-ig küldendők be. A 9–10 íven megjelenő díszes kiállítású naptárt melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

VEGYESEK.

— **Lapunk e száma, tekintettel a tanító-gyűlés tárgyaival egybefüggő kérdések fontosságára, két ív terjedelemben jelenik meg: kérjük azért e számot kettős számnak tekinteni. A legközelebbi szám f. é. aug. hó 31-én fog megjelenni. — Szerk.**

— **Három millió forint adomány** folyt be a mult tanévben Magyarországon kizárólag társadalmi uton iskolai célokra, mint azt a „Néptanítók Lapja“-ban György Aladár kiváló tanügyi írónk kiszámítja. Tisztán magánosok és egyesületek ez év alatt 17 népiskolát, 32 ovodát, 5 árvaházat, 4 siketnéma intézetet alapítottak, nem emlíve a fennálló iskolák számára tett alapítványokat. Legjelentékenyebb, százezren felül levő alapítványokat tettek iskolai célokra Röck szilárd, a „Jószív“-egyesület, Wagner János, Marienburg Rudolf és Dobos János. A legtöbb adomány folyvást a tanulók segélyezésére fordíttatik. Érdekes, hogy a pesti izr. nőegylet egy év alatt 58,161 fítot osztott ki, a Gyermekbarát egyesület 93,124 ebédet s

hogy árvaházakban már évről-évre ezer új árvát lehet elhelyezni. A nevezett lap kimutatja azt is, hogy a magyar társadalom e szép működése már évek óta állandóan tart s az ez évi eredmény nem mulékony szalmaláng volt. A magyar népoktatás ügye nem a kormány, nem a tanítók ügye kizárólag; egy hatalmas szövetségésünk van: az öntudatos társadalom.

— **Magán-gymnasium a Krisztinavárosban.** Fekete József, ny. főgymn. tanár, internatussal egybekötött jóhírű magán-gymnasiumát f. é. augusztus 1-től a VI. kerülethől a főváros legegészségesebb részébe, az I. ker. Krisztinaváros, Attila-utca 58. számú házba tette át. Az intézet, mely 8 gym. osztályra képesít s érettségi bizonyítvány adására is fel van jogosítva, a legkényelmesebben van berendezve s minden szükséges taneszközzel kellőleg felszerelve. Ajánljuk az érdekelt szülők figyelmébe.

— **Siketnémák beiratása.** A Frim Antal-féle siketnémák magánintézetében (VIII. Népszínház-utca 28.) a beiratások folyó hó 12-én vették kezdetüket. Az intézet bejárók és benlakók számára van berendezve. Megkeresésre bővebb fölvilágosítást ad, esetleg Értesítővel szolgál az intézet-tulajdonos. A rendes tanítás szeptember 1-én kezdődik.

— **Esküvő.** Hindi Szabó Károly, a VII. tanügyi osztályhoz beosztott tanácsjegyző, a tisztikar egyik közkedveltségű, kitűnő buzgalmu és tehetségű tagja, f. hó 10-én tartotta esküvőjét Borsodmegyében, Szent-Ivánon, Kintzly József földbirtokos bájos ifjú leányával Mariskával. Násznagyok voltak Gerlóczy Károly, f. v. alpolgármester és Kiszely Pál földbirtokos. A f. v. tanítósz. ösztöne óhaját fejezzük ki, midőn a szent frigyre Isten áldását kérjük.

— **Halálozás.** Kassa szab. kir. város közs. el. iskoláinak tantestülete fájdalommal jelenti, hogy szeretett kartársuk: **Konrády Mihály**, életének 73-ik, tanítói működésének 40 évében elhunyt. Mi, kik a hivatását egész odaadással betölteni tudó, derék ügytársat személyesen ismertük, a részvét fájó érzetével veszünk tudomást a szeretett pályatárs haláláról. Isten adjon békét és nyugalmat az elköltözöttnek! — **Gludovác Ferenc** okl. tanítót és polg. isk. tanító-képezdei növendéket e hó 6-án kísértek ki volt tanuló társai és barátai a budai nemetvölgyi temetőbe a vöröskereszt Erzsébet kórházából. A nagy reményekre jogosított ifjút **Hajos Mihály** tanító bucsuztatta el. Volt barátai két szép gyászdal énekeltek a koporsónál **Hoppe Rezső** karnagy vezetése alatt. Áldás és béke drága poraira! — A fővárosi tanítói karnak ismét gyásza van. **Adámi Béla**, a f. v. tanügy buzgó munkása s a III. egyet. tanító-gyűlés végrehajtó-bizottságának közp. vál. tagja, f. é. aug. 8-án, életének 36. évében, hosszas szenvedés után elhunyt. Neve a népiskolai tankönyvirodalom terén sem volt ismeretlen. Német ábéczés könyve pár év előtt általános használatul volt elrendelve a fővárosi népiskoláiban. A megboldogultat f. hó 10-én helyezték örök nyugalomra a kerepesi-úti temetőben. A béke angyala űrködjek nyugvó porai felett!

Szerkesztői üzenetek.

Ny. K. J. Jászberény. Alkalmi közleményét tárgyhalmaz miatt kellett félretennünk. Mint közérdekű tárgy nem veszt értékéből, ha később adjuk is ki. Főbb dolgozatok kedden estig küldendők be. — **K. P. Túr. B. D. Visk.** Kérjük figyelembe venni az előbbi üzenetet. — **Boronkay, B. I. Zenta, S. G. Munkács.** Szíves ajánlataikat köszönettel fogadjuk s állandó levelezőink sorába már is beiktattuk. Körlevelünket az igazoló-jegygyel együtt külön is meg fogják kapni. — **Gy. R. Arad.** Bár akkor már hivatalosan leszünk elfoglalva, de szeret ejtjük, hogy 10—11 óra közt a jelzett helyen találkozunk.

XXIV. évfolyam. 33. és 34. szám.

Budapest, 1889. augusztus 17.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

SOMLYAY JÓZSEF.

KIADÓ:

MÉHNER VILMOS.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz (Budapest, I. kerület, Alkotás-utca 19. sz.); előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz (Budapest, IV. kerület, Papnövelde-utca 8. sz.) küldendők.

BUDAPEST,

MÉHNER VILMOS KIADÁSA.

1889.

TARTALOM.

— Első iv. —

Üdvözllet a kibontott zászlónak.

Az országos tanítói nyugdíj törvény revíziója. — (Határozati javaslat a f. évi aug. 20-án tartandó végr. biz. nagy-gyűlésre.) — Előadó: **Ember** János (Ungvár.)

Az osztatlan népiskola tanterve és tankönyvei. — (Határozati javaslat a f. évi aug. 20-án tartandó végr. biz. nagy-gyűlésre.) — Előadó: **Schmidt** Boldizsár. (Baranya-Szaboles.)

Az tanítók egyet. gyűlése és a tanító-egyletek szövetsége. (Határozati javaslat a f. évi aug. 20-án tartandó végr. biz. nagy-gyűlésre.) — Előadó: **Györgyössy** Rudolf (Arad.)

A IV. egyet. tanítógyűlés ideje, helye és tárgysorozata. (Határozati javaslat a f. évi aug. 20-án tartandó végr. biz. nagy-gyűlésre.) — Előadó: **Szöke** István (Budapest.)

A néptanítók anyagi helyzetének javítása. — (Javaslat a f. évi aug. 20-án tartandó végr. biz. nagy-gyűlésre, mely az indítványok során első tételül tárgyalatik.) — Előadó: **Száva** János (Jászladány.)

A Magyarországi Néprajzi Tarsaság működésének a hazai tanítószegély részéről való támogatása. (Az indítványok során 3. tételül tárgyalatik.) — **Záray** Ödön, elnök; **Schrodt** György, titkár.

Tárca: a) A babakirály palotája. — **György** Aladár.

b) A szivek fenekén. — Kép az angusztusi tanítógyűlés napjaiból. — **Halak**.

Meghívó.

Tájékoztató a végr. biz. nagy-gyűlés tagjaihoz.

— Második iv. —

A központi vezetés. — **György** Aladár.

A mezőrendőrségről szóló törvényjavaslat módosítása. — (Az indítványok során 2. tételül tárgyalatik.) — **Záray** Ödön, elnök; **Schrodt** György, titkár.

Egyesületek által benyújtott indítványok. — **A végrehajtó-bizottság elnöksége**.

Tárca: A kisdnevelési kiállításból. — Három közlemény. (I.) — **Szabó** Lajos.

Lapunk állandó, rendes levelezőjéhez. — Körlevél. — **Somlyay** József, szerkesztő.

A végrehajtó-bizottság ügyiratai.

A budapest-fővárosi közs. el. népiskolák tanítóinak 1889/90. tanévi elhelyezése és munkabeosztása. (Vége köv.)

Irodalom.

Vegyesek.

Szerkesztői üzenetek.

☛ A boríték 3. és 4. oldal tartalma, **Méhner Vilmos** kiadóhivatalában megjelent és **engedélyezett** tankönyvek tekintetében a tanító urak és az iskola hatóságok figyelmébe ajánlatik. ☛